



Голас Радзімы

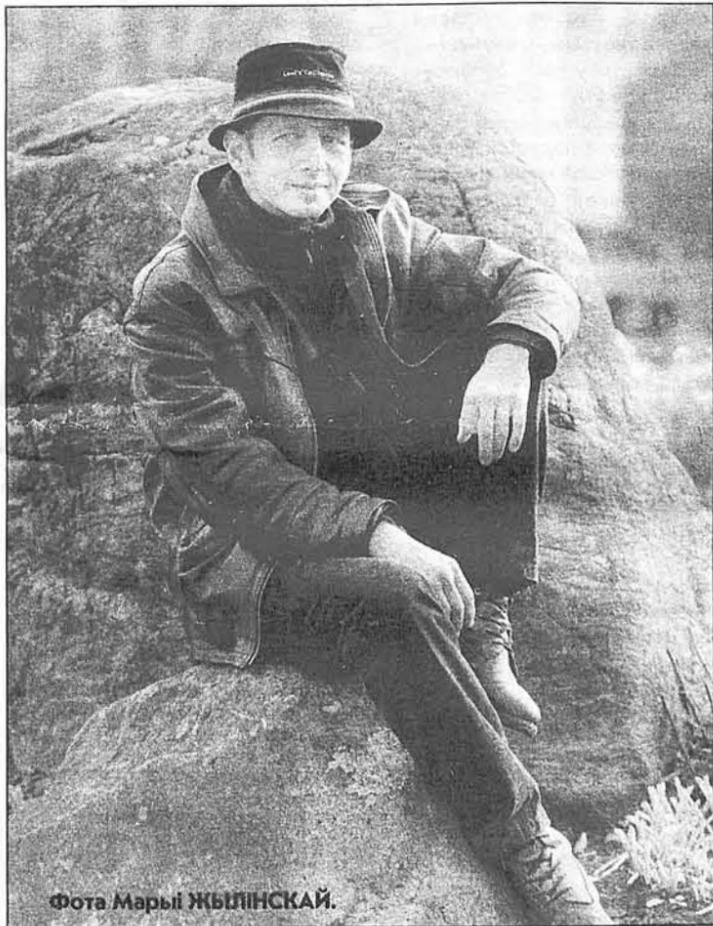
10 лістапада 1999 года
Цана 40 000 рублёў

№ 45 (2655)

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 1955 г.

ПУНКТ ГЛЕДЖАННЯ



Фота Марыі ЖЫЛІНСКАЙ.

Ігар АСТАШКА:

«МА-УРЫ Я АВАЛОДАЎ У ДАНІІ»

Апошнім часам у нас наракаюць, што за мяжку ад'язджаюць здольныя спецыялісты. Што ж будзе з намі, калі адбываецца масавая "ўцечка мазгоў"? Што чакае краіну ў будучыні? Такія пытанні непакояць многіх. І тым не менш, не ўсё так песімістычна, як прадказваюць некаторыя. У кожнага працэсу ёсць свае адмоўныя і станоўчыя моманты. Многія з тых, хто паставіў перад сабой мэту на свет паглядзець, сябе паказаць і адправіўся на Захад у імкненні пашырыць свой інтэлектуальны патэнцыял, палепшыць матэрыяльнае становішча, праз некаторы час вяртаюцца на радзіму, поўныя надзей і жаданняў атрымання веды і вопыт прымяняць у сябе дома.

Падобнае адбылося і з мінчанінам Ігарам АСТАШКАМ. Ён вучыўся ў Польшчы, затым у Даніі ў Інстытуце Ма-Уры — Цэнтры палінезійскіх гаючых мастацтваў. Асвоіў экзацэнтрычную навуку — палінезійскую рэфлексатэрапію, масаж, распаўсюджаны ў многіх краінах Еўропы і прызнаны афіцыйнай медыцынай як лячэбны. У Беларусі Ігар — адзіны выпускнік інстытута, заснаванага ў Даніі выхадцам з Новай Зеландыі Хэмі Фоксам дзесяць гадоў назад.

Стар. 3.

МАНІТОРЫНГ

САМААДЧУВАННЕ БЕЛАРУСАЎ З ПАЗІЦЫЙ САЦЫЯЛОГІІ

Напрыканцы кастрычніка ў Мінску прайшла чарговая сустрэча, арганізаваная Беларускай асацыяцыяй фабрык мыслення (Belarussian Association of Think Tanks). За круглым сталом сабраліся вядомыя незалежныя даследчыкі грамадскіх адносін, палітыкі, журналісты. Дыскусію наведвалі кіраўнік рабочай групы па Беларусі Парламенцкай асамблеі АБСЕ Адрэян Севярын, які на той час прыбыў з візітам у нашу краіну, і кіраўнік Кансультацыйна-назіральнай групы АБСЕ ў Беларусі пасол Ханс-Георг Вік. Выступленні замежных гасцей тычыліся перспектывы перагаворнага працэсу паміж афіцыйнымі беларускімі ўладамі і апазіцыяй, што пачаўся па ініцыятыве і пад эгідай АБСЕ. Сярод асноўных арганізатараў і ўдзельнікаў абмеркавання — вядомыя сацыёлагі, прафесары Алег Манаеў і Андрэй Вардамацкі, кіраўнік аналітычнага цэнтра "Стратэгія" Леанід Заіка, былы міністр працы, эканаміст Аляксандр Сасноў, доктар філасофскіх навук, прафесар Аляксандр Патупа...

Найпершай мэтай сустрэчы была абвешчана прэзентацыя шэрагу апошніх выданняў, падрыхтаваных незалежнымі аналітычнымі і даследчымі цэнтрамі: Аналітычнага бюлетэня Беларускай асацыяцыі фабрык мыслення, беларускага часопіса па праблемах міжнароднай палітыкі "Вектар" ("Vector", выдаецца Міжнародным інстытутам палітычных даследаванняў пры садзейнічэнні Мантэрэйскага інстытута міжнародных даследаванняў (ЗША) і распаўсюджваецца ў СНД, краінах Еўропы і ЗША), інфармацыйна-аналітычнага бюлетэня Незалежнага інстытута сацыяльна-эканамічных і палітычных даследаванняў "Новости НИСЭПИ", кнігі — "Национально-государственные интересы Республики Беларусь" пад рэдакцыяй Л. Заікі, "Выборы подлинныя, свободные и справедливые".

Падчас трохгадзіннай дыскусіі прагучала нямала цікавых думак, арыгінальных меркаванняў, але галоўная інфармацыя, плён напружанай паўгадавой працы быў сканцэнтраваны менавіта ў вышэйназваных выданнях. Сёння мы прапануем чытачам вытрымкі з матэрыялаў, распаўсюджаных доктарам сацыялагічных навук, прафесарам Андрэем Вардамацкім, які ўзначальвае аўтарытэтнае даследчае прадпрыемства "НОВАК".

Лабараторыя "НОВАК" прапануе вынікі чарговага сацыялагічнага маніторынга грамадскага меркавання. Перыяд апытання — з 25 верасня па 3 кастрычніка бягучага года. Аб'ём выбаркі — 1 100 рэспандэнтаў, якія прадстаўляюць дарослае насельніцтва Беларусі ва ўзросце да 18 гадоў і старэй. Андрэй Вардамацкі заўважае, што пра якія-небудзь радыкальныя змены грамадскага меркавання ў параўнанні з папярэднім замераў пакуль гаварыць не даводзіцца, але засяроджвае ўвагу на трох істотных, на яго погляд, момантах.

Прэзідэнцкі рэйтынг (вымяраемы пытаннем "Калі б у бліжэйшы час адбыліся новыя выбары Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, каго б вы падтрымалі ў першую чаргу?") застаўся практычна тым жа, як і ў жніўні 1999 года. Ён знаходзіцца на ўзроўні 45,8 працэнта.

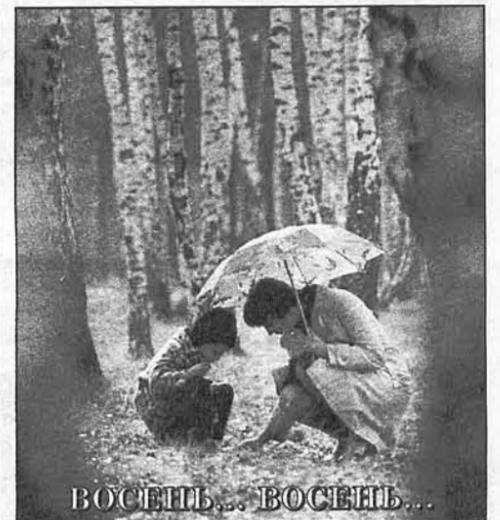
Расійска-беларускія адносіны — адна з найбольш актуальных тэм грамадска-палітычнага жыцця краіны. Вымярэнні гэтай пазіцыі ажыццяўляліся блокам пытанняў. Асноўная тэндэнцыя — негатыўная дынаміка ў бок змяншэння арыентацыі насельніцтва на падтрымку інтэграцыі. На пытанне "Калі б сёння праводзіўся рэферэндум па пытанню аб'яднання Расіі і

(Заканчэнне на 2-й стар.).

ВІШТАВАННІ

У Дзяржаўнага ансамбля танца Беларусі — юбілей: сорок гадоў назад адбыўся першы канцэрт славутага калектыву. Шмат гастрольных дарог пракладзена за дзесяцігоддзі творчасці: у паслужны спіс ансамбля ўжо ўнесена 30 краін свету, вынік чаго — заслужанае сусветнае прызнанне майстэрства беларускіх харэографу, танцоўшчыкаў і мастакоў. Але і сцяжынкі роднай Беларусі не засталіся па-за іх увагай. Сцэна раённага, а часам і вясковага Дома культуры для артыстаў ансамбля і яго кіраўніка народнага артыста Беларусі Валянціна Дудкевіча такая ж паважаная, як і вялікая еўрапейская канцэртная арэна.

Выступленне ансамбля — сапраўднае феерыя музыкі, руху, святла і фарбаў — відовішча, якое па-сапраўднаму ўзрушае і застаецца ў памяці назаўсёды. Вялікая заслуга ў гэтым выдатнай мастачкі па касцюмах Айшы Александровіч, чый талент і вытанчанні густ паспяхова дыктуюць "ансамблевую моду". Увогуле ж творчасць калектыву будзеца не толькі на спрадвечных народных традыцыях, але і з'яўляецца фактам высокапрафесійнага балетнага і тэатральнага мастацтва. Апроч таго, для Валянціна Дудкевіча як кіраўніка калектыву і адмысловага мастака вельмі важным з'яўляецца момант шчырага яднання з глыбінямі агульнай беларускай культуры і народнай духоўнасці, нездарма ж у рэпертуары з'явіліся такія нумары, як "Паланез Агінскага", "Ефрасіння". Сёння Дзяржаўны ансамбль танца ўпэўнена рухаецца да пераўтварэння ў тэатр танца. Пospехаў і плёну!



ВОСЕНЬ... ВОСЕНЬ...

Пятрусь БРОЎКА

Скрозь стагі, стагі ў зялёных світах...
Звезлі з поля залатое жыта,
А бярозы, клёны, дзе ні глянеш —
Апранулі жоўтае убранне.
Быццам сарамлівая дзяўчына,
Аж гарыць ад чырвані рабіна,
Вецер золкі па шляхах гуляе,
Дзе ні ідзе — чырвоны растрасе,
Павукі паміж ялін і сосен
Колькі заснавалі новых кросен.
Восень... Восень...

ЭКАНАМІЧНАЯ ПАЛІТЫКА

УРАД МАЕ НАМЕР СКАРАЦІЦЬ АБ'ЁМ ЭМІСІЙНАГА КРЭДЫТАВАННЯ

Прэм'ер-міністр Беларусі Сяргей Лінг лічыць адным з асноўных фактараў "раскручвання інфляцыі" ў рэспубліцы практыку эмісійнага кредытавання, якая захоўваецца. Пра гэта ён заявіў, выступаючы перад слухачамі семінара кіруючых работнікаў рэспубліканскіх органаў дзяржаўнага кіравання ў Мінску.

Па словах прэм'ера, урад мае намер "гэты кранік прыкруціць", скараціўшы прадастаўленне эмісійнага кредытаў па меншай меры ў два разы. У прыватнасці, С. Лінг выказаўся за спыненне выдачы насельніцтву льготных кредытаў на тэрмін 40 год пад 5 працэнтаў гадавых для будаўніцтва жылля. "Наша эканоміка проста не вытрымае", падкрэсліў ён. Прэм'ер заклікаў больш актыўна прыцягваць у жыллёвае будаўніцтва сродкі прадпрыемстваў і грамадзян, знаходзіць іншыя крыніцы фінансавання, развіваць іпатэчнае кредытаванне. "Іншага шляху ў нас няма", канстатаваў С. Лінг. Разам з тым ён пацвердзіў нязменнасць курсу на стымуляванне рэальнага сектара эканомікі і падтрымку сацыяльна не абароненых слаёў насельніцтва.

Прэм'ер выказаў думку, што менавіта наяўнасць лішніх грошай у абароце "разганяе сёння курс беларускага рубля". "Грошы павінны каштаваць столькі, колькі яны каштуюць, як і любы тавар", заўважыў С. Лінг.

Ён паведаміў, што ўрад прымае меры па дасягненню станоўчага сальда гандлёвага балансу (у даны момант дэфіцыт гандлёвага балансу Беларусі складае 326 мільёнаў долараў, скараціўшыся з пачатку года ў 3,4 разы), зьвязанню да мінімуму дэфіцыту бюджэту, усямернаму скарачэнню дзяржаўных выдаткаў. Адначасова прэм'ер прапанаваў кіраўнікам банкаўскай сістэмы ўзмацніць кантроль за грашовымі патокамі ў краіне. "Калі наша эканоміка прапрацуе яшчэ хаця б год пры захаванні некалькіх курсаў беларускага рубля, я не ведаю, чым гэта скончыцца для любога суб'екта гаспадарання ў рэальным сектары", сказаў кіраўнік урада.

С. Лінг канстатаваў таксама, што ў рашэнні пытанняў рэфармавання ўласнасці ў рэспубліцы многімі кіраўнікамі "праяўляецца коснасць, якая сур'ёзна перашкаджае павышэнню эфектыўнасці вытворчасці".



На чарговым пасяджэнні Прэзідыума Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь разгледжаны пытанні "Аб ходзе рэалізацыі Праграмы развіцця прамысловага комплексу Рэспублікі Беларусь на 1998—2015 гады" і "Аб мерах па развіццю транзітных перавозак грузаў праз тэрыторыю Рэспублікі Беларусь аўтамабільным і чыгуначным транспартам".

Адзначыўшы, што ў сучасны момант 42 працэнты прамысловай прадукцыі ў Беларусі вырабляецца на недзяржаўных прадпрыемствах, прэм'ер заклікаў больш актыўна падтрымліваць "сур'ёзных уласнікаў, якія працуюць на дабрабыт дзяржавы", і спыняць спробы чыноўнікаў дзейнічаць у парушэнне канстытуцыі, якая дэкларуе роўнасць розных форм уласнасці. Тармажэнне працэсу рэфармавання ўласнасці, на думку С. Лінга, "падрывае будучыню беларускай дзяржавы". "Павінна існаваць сістэма законаў, якая абараняе прыватную ўласнасць, інакш замежны інвестар да нас не прыйдзе", упэўнены прэм'ер. У данай сувязі ён адзначыў, што ўдзельная вага інвестыцый у эканоміку Беларусі знізілася ў бягучым годзе на 5 працэнтаў у параўнанні з мінулым.

Кіраўнік урада перакананы, што "калгасы як форма гаспадарання ўжо аджылі сваё, бо ператварыліся па сутнасці ў дзяржаўныя прадпрыемствы". "З гэтай справой трэба канчаткова разбірацца", лічыць С. Лінг. У данай сувязі ён адзначыў, што "калі ў селяніна не загаворыць пачуццё ўласніка, вытворчасці працы і не атрымаем таннай прадукцыі". Таму, перакананы прэм'ер, "неабходна ў корані змяніць эканамічныя адносіны да вёскі. Ад гэтага залежыць харчовая бяспека дзяржавы".

У той жа час прэм'ер адзначыў,

што "ні менталітэт беларускага народа, ні тэхнічныя магчымасці не дазваляюць у сучасны момант перайсці да прыватнага землеўладання". Ён паставіў у заслугу ўладом той факт, што ў рэспубліцы ўдалося "захаваць патэнцыял сельскагаспадарчай вытворчасці". Па словах С. Лінга, урад будзе працягваць узважаную палітыку на вёсцы, з тым каб забяспечыць дастатковую рэнтабельнасць. "Гэта — агульнадзяржаўная задача", заявіў кіраўнік урада.

Ён таксама заклікаў адмовіцца ад "празмерна жорсткага, усёбадымнага кантролю з боку ўлад" за дзейнасцю суб'ектаў гаспадарання і "рухацца ў бок павышэння іх эканамічнай адказнасці за вынікі працы". "Дзяржаўнае рэгуляванне — рэч неабходная, але яна не павінна ператварыцца ў сваю супрацьлегласць", заўважыў С. Лінг. Разам з тым ён падкрэсліў, што "дзяржава не мае намеру ўпускаць са сваіх рук лейцы кіравання эканомікай".

Падводзячы вынікі сацыяльна-эканамічнага развіцця Беларусі ў апошнія гады, С. Лінг заявіў: "Мы не проста абвясцілі нацыянальны суверэнітэт, але і забяспечылі яго прамысловым, ваенным і харчовым патэнцыялам". У якасці пацвярджэння ён спаслаўся на тое, што за апошнія тры гады аб'ём прамысловай вытворчасці ў рэспубліцы ўзрос на трэць, а 85 працэнтаў спажытка харчавання выраблена айчыннымі вытворцамі.

МАНІТОРЫНГ

САМААДЧУВАННЕ БЕЛАРУСАЎ

З ПАЗІЦЫЙ САЦЫЯЛОГІІ

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

Беларусі ў адзіную дзяржаву, то вы асабіста прагаласавалі б "за" ці "супраць"? "За" адказалі 35,8 працэнта апытаных, што прыкладна на 4 працэнты менш, чым у жніўні. Асабліва інтэнсіўна гэты працэс пайшоў у Мінску: мінімальна перавага ў бок праціўнікаў, што назіралася раней, цяпер стала радыкальна выразнай.

У рамках гіпотэзы аб уплыве на інтэграцыйныя ацэнкі "чэзненскага фактара" спецыяльна задавалася пытанне: "Ці змяніліся вашы адносіны да інтэграцыі Беларусі і Расіі пасля тэарэтычных актаў у Расіі?" Амаль чвэрць рэспандэнтаў (24,8 працэнта) выбрала пазіцыю "пасля тэрактаў я стаў менш схільны да інтэграцыі з Расіяй".

Асноўнай падзеяй верасня грамадская думка безумоўна лічыць тэракты ў Расіі. У параўнанні з імі ўсе ўнутрыбеларускія праблемы адышлі на другі план. Дамінанта гэтай падзеі за ўвесь час апытання была меншай толькі ў параўнанні з вастрыннёй рэакцыі на бамбёжкі ў Югаславіі.

Далей мы прапануем некаторыя табліцы даных, сфарміраваныя па выніках вышэйпазначанага сацыялагічнага апытання лабараторыі "НОВАК":

Як вы ацанілі б эканамічнае становішча Беларусі на сённяшні дзень?

Варыянты адказу	%
Вельмі добрае	0,3
Добрае	3,2
Сярэдняе	35,0
Дрэннае	39,5
Вельмі дрэннае	16,2
Цяжка адказаць	4,5
Няма адказу	1,3

Як бы вы ацанілі ў цэлым палітычнае становішча ў Беларусі?

Варыянты адказу	%
Спрыяльнае	3,7
Спакойнае	49,3
Напружанае	32,6
Крытычнае, выбухова-небяспечнае	4,8
Цяжка адказаць	6,6
Няма адказу	3,9

Варыянты адказу	%
Так	62,0
Не	25,0
Цяжка адказаць	13,0

Многія кваліфікуюць цяперашнюю сітуацыю ў Беларусі як эканамічны крызіс. Ці згодныя вы з гэтым сцвярджэннем?

Варыянты адказу	%
Так	62,0
Не	25,0
Цяжка адказаць	13,0

Ці лічыце вы неабходным паглыбляць працэс інтэграцыі Беларусі і Расіі?

Варыянты адказу	%
Так, лічу	41,4
Не, не лічу неабходным	37,8
Не ведаю / Цяжка адказаць	20,8

Які з пералічаных варыянтаў аб'яднання Расіі і Беларусі вам асабіста больш падабаецца?

Варыянты адказу	%
Расія і Беларусь павінны заставацца суверэннымі дзяржавамі, але больш цесна супрацоўнічаць у галіне абароны і эканомікі	38,4

Беларусь павінна ўвайсці ў склад Расійскай Федэрацыі на правах суб'екта федэрацыі (напрыклад, Татарстан, Дагестан)4,0

Беларусі і Расіі варта ўтварыць канфедэрацыю, якой кіруе вышэйшы, наддзяржаўны савет, што ўзначальваюць два прэзідэнты і які прымае рашэнне па прынцыпу "адзін бок — адзін голас"12,9

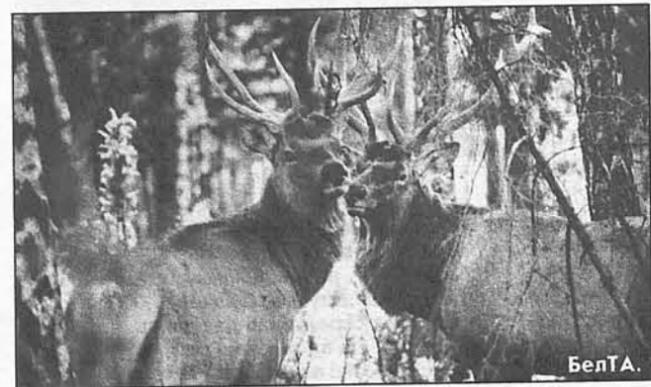
Я супраць аб'яднання Беларусі і Расіі 30,5

Цяжка адказаць 14,9

ЎЎЕЎСКИ ЖЭНЬШЭНЬ



Калгас "Радзіма" Іўеўскага раёна, акрамя вытворчасці асноўнай сельскагаспадарчай прадукцыі, займаецца нарыхтоўкай пантаў і вырошчваннем жэньшэню для фармацэўтычнай прамысловасці. Статак аленяў-маралаў у гаспадарцы налічвае больш за 70 галоў. Пашыраюцца плошчы пад жэньшэнь.



БелТА.

60 ГОД УЗ'ЯДНАННЯ БЕЛАРУСІ

У верасні 1930 года пасольскі клуб "Змаганне" быў забаронены, яго кіраўнікі арыштаваны і асуджаны на доўгія тэрміны зняволення. Больш таго, быў распушчаны парламент, а ўрад прыняў новы выбарчы закон, які поўнасцю перакрываў на выбарах дарогу радыкальным сілам. Так што ў сейм у 1930 годзе прайшоў толькі адзін беларускі прадстаўнік. Шлях да легальнай парламенцкай барацьбы быў закрыты.

У нацыянальна-вызваленчай барацьбе ў Заходняй Беларусі значную ролю адыгралі палітычныя партыі. Да моманту далучэння да Польшчы на тэрыторыі Заходняй Беларусі некалькі партый ужо існавала. Праграмы іх былі ў многім падобныя, ва ўсякім разе, па ключавым пытанні — аб незалежнасці Беларусі.

Беларуская сацыял-дэмакратычная партыя (БСДГ), актыўнымі дзеячамі якой былі браты Луцкевічы, Рак-Міхайлоўскі, Тарашкевіч, Лёсік і іншыя, прапаводавала прынцыпы волі і дэмакратыі, прававой дзяржавы, выступала за нацыяналізацыю зямлі, за незалежнасць Беларусі як дэ-

Працяг. Пачатак у №№ 38—39—42.

ЯК ГЭТА БЫЛО?

макратычнай рэспублікі. Партыя знаходзілася ў апазіцыі да ўрада, але прытрымлівалася легальных, парламенцкіх форм барацьбы.

Беларуская партыя сацыялістаў-рэвалюцыянераў (БПС-Р) прадстаўляла інтарэсы сялянства, выступала за сацыялізацыю зямлі (адмена прыватнай уласнасці і наёмнай працы), нацыяналізацыю буйной прамысловасці, устанавленне "сярэдняй улады" — дыктатуры ўсяго працоўнага народа ў форме Саветаў. Беларускія эсэры аб'явілі сябе "трэцяй сілай", якая змагаецца за нацыянальную незалежнасць і непадзельнасць Беларусі на два фронты: супраць Польшчы і супраць Расіі. Сярод вядомых дзеячаў БПС-Р былі Бадунова, Некрашэвіч, Ластоўскі, Цвікевіч і іншыя.

Беларуская хрысціянская дэмакратыя (БХД), створаная для кансалідацыі дзейнасці беларускіх католікаў, у 20-я гады перайшла на пазіцыі агульнахрысціянскай ідэалогіі. Узначалі БХД вядомыя вучоны, публіцыст і парламенцкі дзеяч ксёндз Адам Станкевіч. Партыя адстойвала асновы дэ-

макратычнага ладу, прыватную ўласнасць, лічыла неабходным перадаць зямлю ва ўласнасць і без выкупу беззямельным і малазямельным. Хрысціянскія дэмакраты адмаўлялі класавую барацьбу, выступалі супраць аддзялення царквы ад дзяржавы і за самастойнасць Беларусі.

Каардынаваў дзейнасць усіх беларускіх нацыянальна-дэмакратычных партый і грамадскіх арганізацый у Польшчы Беларускі нацыянальны камітэт (БНК). Створаны ён быў у 1921 годзе ў Вільні і працаваў да 1938 года, калі яго дзейнасць была польскамі ўладамі забаронена. Аб'ядноўваючы прадстаўнікоў Таварыства Беларускай школы, Беларускага студэнцкага саюза, прадстаўнікоў навуковых таварыстваў, прэсы і іншых, камітэт вёў вялікую культурна-асветніцкую работу і сваёй мэтай ставіў дасягненне спачатку культурна-нацыянальнай аўтаноміі Заходняй Беларусі, а затым ажыццяўленне права народа на самавызначэнне.

З узмацненнем нацыянальна-вызваленчай барацьбы сталі ўзнікаць



АКТУАЛЬНАЯ ГУТАРКА

Так сталася, што за сваімі штодзённымі клопатамі беларускія жанчыны рэдка задумваюцца аб праявах жаночай дыскрымінацыі. Мы працуем, даглядаем дом, выхоўваем дзяцей. Бывае, канешне, абураемся, калі не бяруць на добрую работу, спасылаючыся на тое, што ў цябе маленькае дзіця. Але ж з усімі такое здараецца, супакойваем сябе пасля. І не здагадваемся, што ў даным выпадку парушаюцца правы чалавека. Менавіта іх абарона — клопат грамадскіх жаночых арганізацый. Адна

з іх — Жаночы адукацыйна-кансультацыйны цэнтр — была створана ў 1998 годзе намаганнямі Жаночага Хрысціянска-Дэмакратычнага Руху пры падтрымцы праграмы Альянс "Counterpart" і Міжнароднага адукацыйнага цэнтра.

Узначальвае цэнтр Людміла ПЕЦІНА. Але акрамя гэтага Людміла Сямёнаўна яшчэ і старшыня Незалежнага Жаночага Дэмакратычнага Руху, маці сына-студэнта, феміністка па перакананню.

АД ДЫСКРЫМІНАЦЫІ ЖАНЧЫН СТРАЧВАЕ ЎСЁ ГРАМАДСТВА

— Людміла Сямёнаўна, што вызначае галоўным у дзейнасці цэнтра?

— Асноўная мэта — садзейнічаць павышэнню канкурэнтаздольнасці і актывізацыі ініцыятыўных паводзін жанчын у эканамічнай, палітычнай сферах, грамадскім жыцці. Цэнтр аказвае юрыдычную і псіхалагічную дапамогу ў крызісных сітуацыях.

Мы вызначылі шэраг канкрэтных праграм. Напрыклад, праграма "Школа жаночага палітычнага лідэрства" мае мэту падтрымаць жанчын у палітычнай сферы, парламенцкай дзейнасці. Мы працуем у гэтым напрамку і ў правадніцтве. Нядаўна правялі семінар для жанчын-палітыкаў у рэгіёнах. Ставілася задача не толькі асэнсаваць праблемы станаўлення дэмакратыі на Беларусі, але і паказаць ролю жанчын у гэтым працэсе. Па выніках заняткаў адабралі слухачоў у школу палітычных тэхналогій, якая з'явіцца наступным этапам і прадугледжвае падрыхтоўку да парламенцкіх выбараў.

Другая праграма — "Школа прававой адукацыі і абароны правоў жанчын".

Трэцяя датычыцца непасрэдна праблем фізічнага, псіхічнага насілля над жанчынай у сям'і, на працы, у навучальных установах.

Нядаўна мы правялі рэпрэзентатыўнае сацыялагічнае даследаванне. Яно паказала, што 90 працэнтаў апытаных (з розных гарадоў Беларусі) сутыкаліся з рознымі правамі насілля ў сваім жыцці.

— Ці ўмеюць жанчыны процістаяць насіллю?

— Нават зразумець: тое, што з тэбай іншы раз адбываецца, — насілле, бывае цяжка. Галоўнай мэтай даследавання з'яўлялася ацэнка адэкватнасці захадаў па барацьбе з гэтым злом. У грамадстве, як стала відочна, няма структур, інстытутаў, здольных у дастатковай ступені прафесійна абараніць жанчыну. Таксама выявілася неадпаведнасць беларускага зака-

надаўства вастрыні гэтай праблемы. У лістападзе мы выпусцім бюлетэнь, цалкам прысвечаны вышэйзгаданай тэме. Цэнтр таксама рэалізуе праграму "Жанчына. Экалогія. Здароўе".

А яшчэ мы плануем стварыць бізнес-інкубатар, каб дапамагчы жанчынам, якія маюць пэўны вопыт у бізнесе, рэалізаваць новыя праекты. Дарэчы, такая сістэма добра зарэкамендавала сябе, напрыклад, у Германіі пасля яе аб'яднання.

— Хто там займаецца развіццём гэтай ідэі?

— Дзяржаўныя структуры. Яны зацікаўлены стымуляваць, а не перашкаджаць удзелу людзей у працоўнай дзейнасці. Калі з'яўляецца больш эканамічна незалежных, вольных асоб (праца ў прыватным сектары вымагае вялікай адказнасці за тое, што чалавек робіць) — гэта аўтаматычна вядзе да скарачэння сацыяльных праграм. Таму ўрад падтрымлівае цікавыя для краіны праграмы. Нават у Расіі існуе такая практыка. Такім чынам, грамадства самарэгулюецца, узаемадзейнічае, вырашае свае праблемы. Думаю, з часам і ў нас запрацуюць такія мадэлі.

— Што адрознівае, на ваш погляд, беларускіх жанчын ад еўрапейскіх?

— Як еўрапейская, так і наша жанчына, як правіла, мае адукацыю і прафесію. Але ў Еўропе, акрамя роўных з мужчынамі правоў, жанчына мае роўныя з імі магчымасці. Там сям'я не стрымлівае прафесійны рост. Калі ў цябе маленькія дзеці, можаш працаваць няпоўны працоўны дзень, па гібкаму графіку.

У нас жа існуе вышэксплуатацыя жанчын. У грамадскай свядомасці захавалася ўпэўненасць, што жанчына павінна выконваць шмат ролей — маці, кухаркі, прыбяральшчыцы і яшчэ працаваць на прадпрыемстве, ва ўстанове. І гэта не ацэньваецца, як праблема, бо існуе ўпэўненасць, быццам усё, што робіць жанчына, — яе абавязак. Таму яна павінна з усім



спраўляцца. Калі ж не — гэта яе асабісты складанасці. Кожная з нас павінна разумець, што пакуль грамадства адводзіць жанчыне падначальную, залежную ролю, дасюль пры роўных даных на значныя пасады ў эканоміцы, палітыцы трапляюць у асноўным мужчыны.

— Як у сённяшніх умовах можна змяніць сітуацыю?

— На Захадзе для ліквідацыі такой гендарнай асіметрыі пры роўных умовах (адзін узровень адукацыі, вопыту), калі на адно і тое ж месца прэтэндуецца мужчына і жанчына, назначаюць апошняю. Таму што там разумеюць: ад дыскрымінацыі жанчын страчвае не толькі канкрэтная асоба, але і грамадства ў цэлым.

Мужчыны задавальняе займаць прырытныя пасады. Ніхто з іх без нашых пэўных намаганняў не саступіць сваё месца. Таму на Захадзе жанчыны заўсёды змагаюцца за свае правы і за магчымасць займаць лідзіруючую ролю ў палітыцы, эканоміцы.

— Няўжо на Захадзе з правамі жанчын усё добра?

— Ведаецца, нават у такой развітой краіне, як Францыя, толькі ў 1948 годзе жанчыны атрымалі права на спадчыну і ўласнасць. Мужчына да таго трымаў усе матэрыяльныя рэсурсы ў сваіх руках. І сёння ў заходніх краінах рэалізацыя жаночых правоў падвяргаецца крытыцы. Але там ніколі не верылі міфу аб раўнапраўі жанчын. Мы ж і цяпер памылкова лічым сябе ахвярамі апошняга, а не патрыярхальнай палітыкі ўлады і вышэксплуатацыі.

Гутарыла
Алена СПАСЮК.

ПУНКТ ГЛЕДЖАННЯ

Ігар АСТАШКА:

«МА-УРЫ Я АВАЛОДАЎ У ДАЊІ»

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

— Ігар, чаму вас зацікавіла менавіта гэтая сфера дзейнасці?

— Я вырас у сям'і досыць традыцыйнай: маці — настаўніца, бацька — ваенны. І атрымаў тэхнічную адукацыю. Але ў маёй біяграфіі ёсць і перыяд працы трэнерам па каратэ, а да гэтага былі гады заняткаў гэтым мастацтвам. Потым прыйшло захваленне кітайскай філасофіяй, медыцынай, акупрэсурай, тым, што называецца рэфлексатэрапіяй. Гадоў шэсць назад я зразумеў, што ўзровень ведаў, перш за ўсё духоўных, якога я дасягнуў, дазваляе мне працаваць з людзьмі. У мяне гэта атрымліваецца.

— У жыцці, як вядома, выпадковасцей не бывае. Як вы "выйшлі" на Ма-Уры?

— Пра яго я даведаўся, працуючы ў Польшчы. Ёсць такое паняцце: калі вучань гатовы, прыходзіць настаўнік. І вось гэты настаўнік з'явіўся ў самы неверагодны момант. Выпадкова, на беразе Балтыйскага мора. Потым я працягнуў адукацыю ў Марэка і Барбары Сулкоўскіх — лепшых, на мой погляд, настаўнікаў, трэнераў Польшчы, якія стварылі менавіта сваю школу выкладання, што дапамагае ў тонкасцях вывучыць усю класічную частку масажу. Пад іх кіраўніцтвам адукацыя завяршылася атрыманнем сертыфіката-дыплама ў Даніі. Некаторы час практыкаваў у Польшчы, затым пабыў на стажыроўцы ў Даніі. Праз год я павінен пацвердзіць сваю кваліфікацыю. Гэта, відаць, адбудзецца вясной.

— Што сімвалізуе малюнак на рэкламным праспекце медыцынскага прадпрыемства "Аквamed"? Мяркуючы па ім, можна зрабіць вывад, што вы надрэнна малюеце і маглі б стаць сапраўдным мастаком...

— Я доўга разважаў над тым, што паказаць, каб быў проста і зразумела адлюстраваны сэнс палінезійскага масажу. Маляваў акул, іншыя рэчы. А потым успомніў: у масажы існуе адзін з элементаў, які называецца "танец альбатроса". Так з'явіўся гэты сімвал — птушка з вялікімі моцнымі крыламі, якая лётае над астраўком з пальмамі. "Танец альбатроса" — своеасаблівыя рухі рукамі, у час якіх масажыст як бы лятае, але не ў паветры, як альбатрос, а па біяполі пацыента. Альбатросы месяцамі высока і доўга лятаюць, адчуваючы сваім кожным пёракам мінімальны рух

паветранага патоку, і гэта ім дазваляе без усялякіх намаганняў трымацца ў паветры, гэтаксама і тут.

— Як, па вашаму назіранню, ідзе працэс аздаравлення людзей?

— Я працую ў мінскай фірме "Аквamed", дзе аказваюць дапамогу і дзецям, і дарослым. Што тычыцца працэсу аздаравлення, то, на мой погляд, ён праходзіць няпроста. Параўноўваючы з Польшчай, магу сказаць, што праблемы і комплексы, ад якіх пакутуюць нашы людзі, больш моцныя і глыбінныя. Там праблемы павярхоўныя: нехта не можа купіць добры аўтамабіль, даводзіцца ездзіць на танным, у некага праблема: паехаць у Італію адпачыць ці дзевядзецца сядзець дома і ехаць на сваё ўзбярэжжа. У маіх суайчыннікаў клопаты іншыя.

— Вам складана працаваць?

— Так, патрабуюцца вялікія намаганні. Але чым складаней, тым цікавей. Гэтай жа думкі прытрымліваюцца і мае калегі — урач-тэрапеўт У. Міняйла, які прымяняе біярэзанансную тэрапію, кандыдат медыцынскіх навук, урач вышэйшай катэгорыі асістэнт кафедры акушэрства і гінекалогіі Мінскага медінстытута Т. Смірноўа, неўрапатолаг, кандыдат медыцынскіх навук І. Доўнар і іншыя прафесіяналы высокага ўзроўню. Яны сваёй мэтай паставілі выкарыстоўваць пры лячэнні людзей не сінтэтычныя і хімічныя прэпараты, а сродкі, што не маюць пабочных эфектаў і не выклікаюць адмоўных вынікаў. Наша крэда — быць бліжэй да прыроды. Тых, хто хоча пераканацца ў эфектыўнасці спосабаў лячэння, што мы прапануем, запрашаем у "Аквamed". Наша прадпрыемства размешчана на другім паверсе гатэля "Агат". А пачатак з намі можна звязаць па тэлефоне 263-05-13.

— Ці ёсць упэўненасць, што вам удаецца вылечыць хворы?

— Вылячэнне — гэта працэс сур'ёзнай працы пацыента над сабой. Я лічу, ніхто: ні ўрач, ні чараўнік, ні шаман — не дапаможа чалавеку поўнасцю, калі ён сам не прыкладзе да гэтага намаганняў. Іншае пытанне, што вельмі многія не маюць ні фізічных, ні духоўных сіл, каб неяк пачаць шлях самавылечвання. І мне здаецца, што менавіта тое, што мы рабілі, дапаможа такім людзям. Галоўнае — зняць самыя цяжкія сімптомы, напавіць здароўе настолькі, каб людзі былі ў стане клапаціцца пра сябе самі.

Гутарыла
Наталля БУДЗІЛОЎСКАЯ.

ХРОНІКА ПАДЗЕЙ

новыя беларускія палітычныя партыі і арганізацыі. У 1922 годзе левае крыло Сацыял-дэмакратычнай партыі аформілася ў Беларускаю партыю незалежных сацыялістаў, а левае крыло партыі беларускіх эсэраў — у Беларускаю рэвалюцыйную арганізацыю. (Потым абедзве яны ўліліся ў КПЗБ).

Камуністычная партыя Заходняй Беларусі (КПЗБ) была створана ў кастрычніку 1923 года. У яе ўвайшлі члены КП(б) Беларусі і КП Літвы, што працавалі падпольна на тэрыторыі Заходняй Беларусі. Дзейнічала КПЗБ нелегальна на правах тэрытарыяльнай арганізацыі ў складзе КП Польшчы. Сваёй мэтай ставіла сацыялістычную рэвалюцыю, перадачу сялянам памешчыцкай зямлі без выкупу, аб'яднанне з БССР. Нелегальная дзейнасць членаў КПЗБ рашуча праследавалася ўладамі. Прыкладна палавіна членаў партыі пастаянна знаходзілася ў турмах. Але нягледзячы на цяжкія, КПЗБ была найбольш шматлікай і ўплывовай сярод беларускіх партый краю. Да 1933

года ў яе шэрагах налічвалася 4 тысячы чалавек, дзейнічалі 11 акруговых і больш за 90 раённых камітэтаў. Цэнтральным друкаваным органам партыі была газета "Чырвоны сцяг", выдаваўся часопіс "Бальшавік". Легальна выходзілі газеты "Барацьба", "Беларуская газета", "Наша воля", сатырычны часопіс "Асва".

У 1925 годзе беларускія паслы польскага сейма стварылі Беларускаю сялянска-рабочую грамаду — партыю, якая за кароткі час свайго існавання змагла аб'яднаць у сваіх шэрагах каля 120 тысяч чалавек. У яе праграме былі асноўныя дэмакратычныя і асобныя сацыялістычныя патрабаванні. Грамада выступала за аб'яднанне з БССР, а галоўным сродкам нацыянальнага і сацыяльнага вызвалення лічыла адкрытую барацьбу.

Вынікам дзейнасці гэтых партый стаў рэзкі пад'ём з 1926 года нацыянальна-вызваленчага руху. Сітуацыя абвастрылася. Пасля майскага перавароту 1926 года, які прывёў да ўлады Ю. Пілсудскага, яго ўрад пачаў ма-

сраваны наступ на ўсе беларускія арганізацыі. Першай у 1927 годзе была ліквідавана Грамада.

У гэтых умовах найбольш уплывовай сілай заставалася кампартыя. Яе ранейшы курс на сацыялістычную рэвалюцыю і непрыняцце дэмакратычнага руху з 1935 года змяніўся. КПЗБ прымае выпрацаваную Камінтэрнам новую стратэгію, накіраваную на адзінства дзеянняў усіх нацыянальных партый і стварэнне шырокага антыфашысцкага народнага фронту. Але ў 1938 годзе дзейнасць партыі была спынена. Выканкам Камінтэрна прымае рашэнне аб роспуску КП Польшчы і яе састаўных частак — КПЗБ і КПЗУ. Партыі абвінавачаны ў тым, што ў іх кіраўніцтва праніклі агенты польскай дэфензівы. Роспуску папярэднічалі рэпрэсіі. У 1937 годзе былі арыштаваны ўсе кіраўнікі КПП і КПЗБ, якія знаходзіліся ў СССР. Толькі ў 1956 годзе з партыі і іх актыву былі зняты гэтыя беспадстаўныя абвінавачванні.

Святлана ЖЫДКАЯ,
БелТА.



Памятная манета, прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння народнага артыста Г. Глебава.



БелТА.

КІРМАШ У ТРАЕЦКІМ

На Браслаўшчыну едуць
За рыбай, драўнінай
і хлебам.
Паглядзец на азёры
блакітныя,
На блакітнае неба.
На дзіўныя студні,
Сурвэты,
Тканыя адмыслова.
У святы і ў будні
За песнямі едуць,
За словам.

Але ў гэтую восеньскую суботу Браслаўшчына сама прыехала ў Мінск і з рыбай, і з хлебам, з выдатнымі вырабамі майстроў і, вядома, з песняй. Прыехала на траецкі кірмаш, каб паказаць мінчанам, на што здольная зямля Браслаўшчыны. А багатая яна не толькі прыгожымі азёрамі, але і таленавітымі людзьмі. Тут можна было купіць унікальныя вырабы ткачых, ганчароў, майстроў саломалляцтва і лозапляцтва, а таксама ўбачыць



ПАДАННІ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ

СВЕЦІЦЬ сярэбраны месяц з чыстага неба і святлом сваім залівае лясны і горы, рэчкі і ўзгоркі. Песціцца і млее ўся зямля, і мацней пануе на ёй палка, гарачая любоў. Гучней стукіць сэрца ў чалавека, гарачэйшая робіцца кроў, рукі цягнуцца да пяшчотных абдымкаў, вусны шукаюць пацалунка. Сядзіць пад запаветным дубам добры маладзец Машэка, глядзіць у сярэбраную

МАГІЛА ЛЬВА

далеч і думае думку пра сваю любую, пра мілую Прадславу. Запёртая яна, бедная, цяпер у душным палацы за сямю замкамі, і не выйці ёй адтуль. Баліць у яе сэрца і рвецца да дружка сардэчнага, і не ведае яна, што сядзіць ён недалёка ад яе палаца і думачку думае сваю: "Ах, любая, любая Прадслава, сонейка маё, каб ты была побач, каб прыйшла ды сучыла мяне, сіраціначку". Раптам, нібы светлая хмарачка на небе, выплыла з бліскучай імглы белая здань жанчыны. Ускочыў Машэка: пазнаў ён сваю Прадславу, і вокліч захаплення гатовы быў ужо зляцець з яго вуснаў. Але ў гэце імгненне з той самай імглы паказалася іншая постаць, чорная, з бліскучым шышаком на галаве. Пацімнела ў вачах Машэкі. Нібы ў сне ўбачыў ён, як кінулася Прадслава ў абдымку да чорнага рыцара і як вусны іх зліліся ў пацалунку.

Падскочыў ён да здрадніцы і толькі тады схамянуўся, калі кроў саперніка пралілася на зямлю. Бледная і дрыготная стаяла перад ім Прадслава, і такой бездапаможна здалася яна Машэку, што ён нават не пажыўшы забіць яе і, адварнуўшыся, пайшоў у белы свет. Ішоў доўга і, чым далей, тым зласнейшым рабіўся супраць усяго роду чалавечага, усё



уесь працэс іх стварэння. Ткачыха Антаніна Кавалык і Людміла Рулевіч, лозапляцельчык Сяргей Уманец, ганчар Валерыя Зінкевіч і многія іншыя дзяліліся сваімі сакрэтамі майстэрства.

НА ЗДЫМКАХ: выступае калектыў народнай песні "На надворку"; ганчар Валерыя ЗІНКЕВІЧ — у цэнтры ўвагі наведвальнікаў "Траецкага кірмашу"; браслаўчане частуюць гасцей свята.



АСОБА І ЧАС

Бажэна ШЭР, беларуска з Беласточчыны, належыць да першай хвалі шляхецкай эміграцыі часоў Кастрычніцкай рэвалюцыі. Жыве ў Парыжы, выкладае ў Сарбоне і іншых універсітэтах Еўропы. Менавіта Бажэна Шэр пераклала паэмы-п'есы Алены Яскевіч на французскую мову, за якія апошняя атрымала Міжнародную прэмію імя Адама Міцкевіча.

Адвечны Лір у сваім выгнанні... Ці не вобраз гэта Беларусі і славянства ўвогуле? Славянства, знявечанага жорсткім грамадска-палітычным дыктатам і культурна-нацыянальнай асіміляцыяй з боку іншых раманскіх ды германскіх народаў. Колькі знікла славянскіх плямянаў, колькі страціла сваю нацыянальную адметнасць!.. Усе гэтыя этнічна-геапалітычныя перыпетыі адбіліся і на трагічным лёсе Беларусі — сэрцы славянства. Не ашчаджалі нашу Бацькаўшчыну і суседзі-славяне. Ад іх агрэсіі, прыхаваных і яўных, яна пакутавала не менш.

Наша Айчына і на ўласнай зямлі, і па-за яе межамі — бы ў выгнанні. Як кароль Лір, Адвечны Лір, з аднайменнага верша маладой беларускай пісьменніцы Алены Яскевіч. Але ці быў намінальна Лір у выгнанні? Юрыдычна, не. Толькі фактычна. Падзяліўшы маёмасць паміж дзецьмі, ён стаў амаль не патрэбны нікому з іх. Акрамя дач-

што годнае сцверджанне нацыянальнай культуры і літаратуры ў краіне і па-за яе межамі патрабуе падзвіжніцкай, самаахвярнага дзейнасці інтэлігенцыі, дзеячай навукі і культуры. Усялякая велічная справа патрабуе ахвяр і подзвігу. У гэтыя святы верылі нашыя продкі. Трагічны арэол пакутніцтва на крыжы бацькоўскай традыцыі і стварае вялікую нацыю. Менавіта пра гэта піша Алена Яскевіч:

У Жалі Жаль...
Якая хісткая скрыжалі!
Я саступіць з яе баюся,
Сваёй пакутай ганаруся,
Мо і ўратуюся я ёй...
Гэта стала неаспрэчнай аксіёмай для беларускай ды і славян-

І ЎЗЛЁТ
ЯК З ЦЕПЛАЙ ДА...

кі Кардэліі, уладанні якой заваёўваюць іншыя нашчадкі. Але толькі Кардэлія, якую так папкіе Лір у ачарсцеласці дачэрніх пачуццяў, яго і любіць.

Так і Беларусь на гістарычных скрыжальных свайго развіцця, як няўдзячны і недальнабачны Лір, раздаўшы іншым славянскім і цэнтральнаеўрапейскім народам багаці свайго "залатога веку", імкнулася пазбегнуць Богам ёй прадказанага класічнага, нацыянальна адметнага шляху развіцця, хіталася паміж уплывамі польскім ці расійскім, арыентацыямі заходняй ці ўсходняй, канфесіямі — праваслаўем ці каталіцызмам, дзяржаўным статусам незалежнай краіны ці канфедэрацыяй.

А дзяспара, беларусы ў замежжы, сябры нашай культуры, славянскі свет з іх шчырымі намаганнямі адраджыць былі ў веліч сваёй прарадзімы знаходзіліся і знаходзяцца ў становішчы Вернага Шута (з таго ж верша пэзтыкі), якога ўвесь свет паважае толькі за яго адданасць, а не за мудрасць караля і веліч яго дзяржавы:

Сяброўства рукі за цябе
нябачна падкладае,
І, сцяўшы вусны, не кідае...
Адвечны Лір,
Твой Верны Шут,
Як Божы Дар
успед.

Але, каб не быць увесь час бы Лірам у выгнанні, сцвердзіць сябе годнай нацыяй, паважанай і незалежнай дзяржавай, неабходна рашучасць учынкаў і мужнасць Духу.

Гісторыя культур і літаратур Захаду яскрава сведчыць пра тое,

скай дзяспары і замежжа. Толькі рамантычны подзвіг, падзвіжніцтва могуць натхніць усё новае пакаленні нашчадкаў і наступцаў, як святы скрыжалі, захоўваюць нацыянальную класічную традыцыю. А ва ўмовах славянства (і Беларусі асабліва) увесь час і ў кожным пакаленні нібы навава адраджаюць яе. Такім быў Максім Багдановіч. Ці не ён стаў ідэалам самаахвярнасці для свядамой беларускай моладзі пачатку 90-х гадоў? На маю думку, гэты незнішчальны вэкавечны беларускі Дух, адданасць нацыянальнай класічнай традыцыі сталі нябачным святым скрыжальем, на якім нітуецца навуковая і мастацкая творчасць таленавітай і надзвычай працавітай прадстаўніцы гэтага пакалення, навукоўца і пісьменніцы Алены Яскевіч:

Ад продкаў — шлях-
наканаванне:
Ляцеецца Страцімавым крылом,
Ахвяраваць святлом і словам...
А Вечнасць...

І ты і я — укрыжаваныя мячы,
Забутых вояў напаміны,
І веры горкай каляіны,
Зямлі і мовы
з даўніх пор!
Ялінак, хвоек перазвон
Мяне гасцінна абдымае,
Сястрою шчыра называе,
Жыцця сястрой.

На думку замежных вучоных, найважнейшай задачай спустошанага таталітарнай ідэалогіяй посткамуністычнага беларускага грамадства з'яўляецца не толькі аднаўленне паўнакроўнай працы эканамічных структур, але і найхутчэйшы выхад з ідэалагічна-культу-

турнага заняпаду маральна-духавнага народа можа гуманітарная добра, што спрымае манітарнай сфера, мастацтва плечы маладох, многія з я майстры сваёй

На мяжы 80-чала свой шлях кевіч, калі грав расчаравалася таталітарным, хоўнага жыцця адыгрываць бо адбылося абудмасці і нацыяналарусаў. Наслепа Адраджэння хвалі ў гэтым пра

Цыкл пра "Старабелару (1992), "Слова "Творы Ф. С. скруктура, філ мастацтва сло лема цэласнакай філасофіі дзяў: адзінства нэўтыкі" (199 граматыкі" (199 сваіх палажэ

ГАЛЕРЭЯ МАЙСТРОЎ

ГЛІНЯНЫЯ
Надзеі С...

Мастацтва лепкі з гліны народны майстар са Слоніма Надзея Салей асвоіла чатыры гады назад. Яе карціны, а гэта лепка на палатне ў падрамніках, сталі не толькі ўпрыгажэннем мясцовага музея, але і многіх калекцый зната-



Паданне запісаў падчас вандройкі ў Магілёў Віктар ЯГОРЧАНКА.



ду. Значную ролю ў
ўнім адраджэнні
і павінна адыграць
навука. І вельмі
раву абнаўлення гу-
еры: навукі, адука-
— уска, з на свае
е пакаленне вучо-
кіх ужо прызнаныя
справы.

—90-х гадоў распа-
у навуку і Алена Яс-
мадства канчаткова
ў тэхнакрытычным і
звярнулася да ду-
ца, рэлігія пачала
льш значную ролю,
джэнне самасяодо-
альнай годнасці бе-
ў час нацыянальна-
я, ужо хіба трэцяй
стагоддзі.

Алена Яскевіч:
«Алены Яскевіч:
скія лексіконы”
ам скароны свет”
карыны: жанравая
гасофскія погляды,
ва” (1995), “Праб-
скія старабеларус-
XVI—XVII стагод-
а экзגעзы і герме-
”Старабеларускія
96) — новы ў многіх
ннях і вывадах,

ДУШЫ, ПАДАНІ

е разгляд важней-
а пазтыкі: мова,
стыль. Яскевіч пака-
толькі ўдумлівым і
аполагам-медывіс-
кім вытлумачальні-
Івана Фёдарова,
зання, Францішка
на Ужвэіча, Сергія
ганціна Астрожска-
эпохі.

скевіч належыць
следаванні працэсу
беларускай лі-
овай царкоўнасла-
вай традыцыі. Свя-
палітыка беларускіх
я зроблі царкоўна-
ніжнасць асновай
я, вяла да збліжэння
анскага і живога
паткаў, узмацнення
ктуры мовы за кошт
кіх элементаў. Та-
азволіла спыніць да-
ня спрэчкі пра тое,
а сабой мова
Фёдарова, Л. Зіза-
П. Бярэньды, С. Кім-
ажскага, І. Галіяў-
ановіча: беларускі
аркоўнаслаўянскай
лаўянскі “варыянт”
Асаблівую каштоў-
сучасныя назіранні
а літаратурнае май-
беларускіх пісьме-
нстваў багачце іх
уленных сродкаў,
прычную культуру.

віч узбагачаюць на-
б жанравай спецы-
старабеларускіх
токах іх поглядаў,
тацкага стылю.

У канфесійных катаклізмах бе-
ларуская духоўная традыцыя ста-
лася падзеленай. Зварот да
марыялогіі дапамог пераадолець
антынамічнае супрацьстаянне бе-
ларусаў-католікаў і беларусаў-
праваслаўных на наступствы і
ролю уніі, цэласна, комплексна,
аб’ектыўна даследаваць культуру
палемічнага перыяду айчынай
кніжнасці, наблізіцца да таго, што
спрадвеку яднала, цэментавала
нацыю, духоўным стрыжнем якой
у часы заняпаду і занябання
традыцый пісьменства стала існа-
ванне ў Сусвеце да законах любо-
ві, дабрыні, міласэрнасці. Менаві-
та праз марыялагічную літаратуру
распаўсюджвалася старабеларус-
кае слова ў заходне- і цэнтральна-
еўрапейскіх краінах.

Алена Яскевіч ці не ўпершыню
імкнецца ўключыць у сферу дас-
ледавання этнічнароднасныя землі.
Агульнавядома, што Наўгарод-
чына была шчырым саюзнікам
ВКЛ, існавала цесная сувязь жы-
хароў гэтага краю са старабе-
ларускай этнічнай аднасцю (удалы
тэрмін навукоўца для наймення
беларуска-ўкраінскай народнасці
ажно да XVII стагоддзя), інакш за-
ваўніцтва гэтага краю Масковіяй
не было б такім балючым. Менаві-

та з гэтых зямель, з вопыту склад-
вання амаксіконаў і прыточнікаў,
як і плённай практыкі Максіма
Грэка па складанні азбукоўнікаў,
бярэць свой пачатак вытокі нацыя-
нальнай лексікаграфічнай трыды-
цыі.

Вельмі слушнай падаецца думка
даследчыцы, што Адраджэнне
на Беларусі адбываецца хвалямі.

На першую хвалю Адраджэння
прыпадае прыняцце хрысціянства,
станаўленне традыцый царкоўна-
слаўянскага пісьменства, падзвіж-
ніцкая дзейнасць Ефрасініі Полац-
кай, Кірылы Тураўскага, свяціце-
ляў Смаленскіх, складанне дзе-
насты Ягелонаў як гарантуў аб’-
дананай дзяржавы ВКЛ і Рэчы Пасп-
алітай. Менавіта ад маладой бе-
ларускай князёўны Сафіі Гальшан-
скай, чацвёртай жонкі Ягайлы, ад
якой нарэшце займеў нашчадкаў
па мужчынскай лініі — Уладзіслава
і Казіміра, бярэ пачатак дом Яге-
лонаў. У часы ўладарання Уладзі-
слава Ягелона, караля аб’яднана-
чэшска-венгерска-польска-бе-
ларуска-ўкраінскай дзяржавы,
абаронцы славянскіх і цэнтральна-
еўрапейскіх народаў ад турэцкай
экспансіі (тады дом Ягелонаў дзе-
ліць з Габсбургамі сферы ўплыву
ў Еўропе), распачынаецца сапраў-
дны свеці Рэнэсанс на старабе-
ларускіх землях.

Другі паўднёваславянскі
ўплыў, асветніцтва яго месіянераў
свяціцеля Кіпрыяна і мітрапаліта
Рыгора Цамблака, творчасць Мі-
колы Гусоўскага, Яна Вісліцкага,
Францішка Скарыны, Андрэя
Рымшы, Івана Фёдарова, Лаўрэн-
ція Зізанія, Лявонція Карповіча,
Саламона Рысінскага, Мялецця
Сматрыцкага, Івана Ужвэіча зна-
мянуюць сабой ужо наступную
хвалю Адраджэння.

Звышзадачай як навуковай, так
і пазычнай творчасці А. Яскевіч
заўсёды з’яўлялася шчырае ім-

кненне вярнуць у актыўны культ-
урны патэнцыял славы імяны
айчынага пісьменства, адрадзіць
занядбаную традыцыю нацыя-
нальнага высакародства, духоўна
знітаваць мінуўшчыну і сучас-
насць.

Маладая пісьменніца адраджае
жанр аб’явенняў, у якім напісаны
лепшыя творы старабеларускай лі-
таратуры асветніцкага рэалізму
XVII стагоддзя, слаўных прад-
стаўнікоў другога беларускага
ўплыву на расійскую культуру П.
Бярэньды, Л. Барановіча, С. Пола-
цкага, Д. Растоўскага, І. Галіяў-
скага, І. Гізія, А. Радзівілаўскага.
Для выхаду з антынамічнай сітуа-
цыі, як адзначае даследчыца, на-
яўнасці дзвюх пісьмовых моў і
складанасцей з выпрацоўкай
агульналітаратурнай традыцыі
грамадскасць Масковія, Расійскай
дзяржавы звярнулася да вопыту
старабеларускай мовы і айчынных
кніжнікаў, у прыватнасці.

Замежныя даследчыкі імкнулі-
ся вывесці жанр аб’явенняў Алены
Яскевіч з паззіі часоў крыжовых
паходаў і сярэднявечных лі-
таратурных спаборніцтваў рэ-
дэрэйхераў (многія вершы пісь-
менніцы вядомыя ў замежжы як
бардаўскія песні), традыцыйных
славянскіх лямантаў-плачаў, іды-
лій, літургічнай паззіі, французска-
га міраля, іспанскага аўта, англій-
скай містэрыі, калі лірычныя героі
— увабленне лепшых рысаў ча-
лавечага характару, а лірычную
прасторы твораў літаральна
пераўтварае ўмяшальніцтва выш-
эйшых сіл у чалавечы лёс:

Бясконцасць ростані
як немажлівасць слёз.
Душа трызніца,
баіцца аступіцца...
Цяжар грахоў уладна адступае
Ілля стамлены на гары Харыў
Праз пакаранне смерцю
ВЕЧНАГА ЖЫЦЦЯ чакае...

Чым прываблівае паззія Алены
Яскевіч? Імкненнем адчуваць
сэрцам трагічнае супярэчнасці і
велічынна вейні часу, якія раз-
гортваюцца ў творчасці маладой
пісьменніцы ў мудрую “цэласную
філасофскую канцэпцыю быцця”,
фактычна, яе лірычныя гераяна
поўніцца амаль Бярэньдзёўскім
адчуваннем, што “ўсе гістарычныя
эпохі, пачынаючы з самых перша-
пачатковых эпох і заканчваючы
вяршыняй гісторыі, эпохай сучас-
най, усё ёсць мае, мой учынак”.

Лірычная гераяна яе вершаў ім-
кнецца выйсці пераможцаю са
складаных жыццёвых варункаў,
трагічнага збегу акалічнасцей; у
драматычным лабірынце лёсу,
азмрочанага сусветнай дысгармоні-
яй і сутыкненнем супрацьлеглас-
цей, яна шчыра верыць у вяртанне
былой велічы Бацькаўшчыны,
адраджэнне класічнай традыцыі
нацыянальнага пісьменства:

А забядуем —
Параненае сэрца
раны
лекуе
і працінае,
І крылы зноў
лагодна развінае
ў самотнае цішы.
І ўзлёт Душы,
як з цёплай далані.

Бажэна ШЭР,
прафесар, доктар гумані-
тарных навук.
Парыж.

СПАДЧЫНА

СВЯТЫЯ КАЛОДЗЕЖЫ



ЛЕТАПІСЫ паведамля-
юць, што ў даўня часы
ўсходняй славяне
“...жруше озерам и кладезям,
и рощениям...”

На Беларусі не раз даводзі-
лася чуць паданні пра Святыя
азёры, у якіх затоплены храм,
або пра дуб ці сасну, пад якімі
закапаны скарб. Вядомыя так-
сама крыніцы і калодзежы,
авяеныя паданнямі. Да нека-
торых такіх мясцін яшчэ і сёння
адбываюцца хрэсныя ходы.
Многія ж калодзежы ўжо знік-
лі, і згадкі аб іх можна знайсці
толькі ў старой краязнаўчай лі-
таратуры або пачуць з вуснаў
старажылаў.

Да самых вядомых у Бе-
ларусі калодзежаў можна ад-
несці Тур-калодзеж (або
Туркоў калодзеж), які існаваў у
горадзе Тураве, сталіцы колішня-
га княства. Паводле падання,
гэты калодзеж выкапаў князь
Тур і ў ім хрысціўся. У калодзе-
жы было тры дны — залатое,
срэбранае і меднае. Гаварылі,
што калі прарвецца меднае дно
— вада затопіць Тураў, калі
срэбранае — Тураўшчыну, а
калі залатое — то затопіцца
зямля. У другім паданні га-
ворыцца, што ў 1521 годзе пры
нападзе на горад татары закіда-
лі студню немаўлятамі, і пасля
таго ў ёй сем гадоў біла крыні-
цай жаночае малако.

Паданні пра многія калодзе-
жы звязаны з затопленымі ў іх
скарбамі. Так, у мястэчку Ра-
манава (Леніна) Слуцкага раёна
пра студню было запісана
паданне, што ў замку жыла
княгіня. Адночы ў час навалы
ворагаў яна ўсё багацце кінула
ў калодзеж, падпаліла замак, а
сама ўтапілася. У вёсцы Ак-
цябр (Хатаевічы) Лагойскага
раёна, паводле падання, у ка-
лодзежы былі затоплены напа-
леонаўскія скарбы. Пра скар-
бы ў калодзежы гавораць так-
сама ў Лынтупах Пастаўскага
раёна.

Ёсць калодзежы, якія бы-
цам бы вылечалі сляпых і куды
накіроўвала іх Багародзіца.
Дзесь палізу вёскі Горкі на
Кобрыншчыне пра калодзеж
ёсць паданне, што якраз на Вя-

лікдзень аслеплі паляўнічыя.
Дзесьць тыдняў яны блукалі па
лесе, пакуль іх не напаткала Ба-
гародзіца і не паказала кало-
дзеж. Вадой з калодзежа па-
ляўнічыя прамылі вочы і адразу
ж сталі відушчымі. Падобныя
паданні вядомыя і пра Святыя ка-
лодзежы каля мястэчка Ракаў,
што палізу Мінска. Калісьці
сляпы стары па голасу Ба-
гародзіцы знайшоў гэтае месца
і, прамыўшы вочы вадой са
студні, стаў бачыць.

Паданні пра многія старыя
калодзежы звязаны з гістарыч-
нымі асобамі. Так, каля вёскі
Пагост Бярэзінскага раёна
сярод балота на востраве быў
калодзеж, пра які гаварылі,
што тут літоўскі князь Віцель
падчас стаянкі згубіў золата.
Каля вёскі Масалаі на ўсход ад
гарадскога пасёлка Крупкі
згадваецца Вітаў калодзеж, аб-
кружаны камянямі. Паводле
народнай згадкі, студню выка-
палі спецыяльна для караля Ві-
та, які тут абедваў у час паходу.
Ёсць звесткі, што недзе ў ба-
сейне ракі Віліі ў Камароўскім
лесе існаваў Каралеўскі кало-
дзеж, які нібыта быў выкапаны
па загаду караля Стэфана Ба-
торыя. У Драгічынскім раёне і-
снае некалькі калодзежаў пад
назвамі “Суворовскыя коло-
дзязі”. Яны размешчаны на
шляху Субаты — Ласіцы — Сі-
манавічы — Пілец. Па паданню,
іх капаў Суворав, каб нападці
коней.

На Беларусі зафіксаваны і
шэраг іншых цікавых назваў
старых калодзежаў — Князь,
Дзевіч, Свянцоны, Татарскі, Сі-
ні, Турэцкая студня... Калодзе-
жы пад назвамі Святыя кало-
дзежы функцыянуюць і сёння
каля гарадскога пасёлка Ак-
цябрскі Гомельскай вобласці,
каля вёскі Ізбішча Лагойскага
раёна, вёскі Астроўна Бешан-
ковіцкага раёна.

Прынамсі, цікавы калодзеж
знаходзіцца ў Нясвіжскім парку
— Калодзеж Ундзіны. Назва
перанята з Заходняй Еўропы,
дзе пад словам ундзіна маюцца
на ўвазе прыгожыя русалкі,
якія жывуць у калодзежы і сваі-
мі спевамі заманьваюць юна-

коў у падводнае царства.

Над некаторымі калодзежа-
мі пабудаваны капліцы. Тут ад-
бываліся, а дзесьці і сёння ад-
бываюцца богаслужэнні і фэ-
сты па пэўных рэлігійных святах.
У Палыкавічах каля Магілёва да
калодзежа найбольш людзей
збіраецца ў тры пятніцы на год
— восьмую, дзевятую і дзесь-
тую пасля Вялікадня, асабліва
на дзiesiąтую (Палыкавіцкая Пят-
ніца). У дзiesiąтую пятніцу пасля
Вялікадня хадзілі таксама да
ўжо згаданага Святога кало-
дзежа каля вёскі Горкі на
Кобрыншчыне. Тут была пабу-
давана капліца, у ёй змешчаны
абразы Божай Маці, Ісуса
Хрыста і прарока Іллі. Пры
дарозе з вёскі Пісаравічы ў вёс-
ку Восава Салігорскага раёна
была студня, дзе вада лічылася
святой. Непадалёк пабудавалі
капліцу са званіцай. У маладзі-
ковыя нядзелі ля капліцы адбы-
валіся набажэнствы. У нядзелю
паміж Ушэсцем і Сёмухай да
студні ішлі людзі і неслі лён, па-
латно, масла, яйкі. Гэты дзень
звучаўся “Багатым днём”. Палі-
зу Віцебска на вяршыні Юр’е-
вай Гары стаяла царква Святога
Велікамучаніка Георгія, а ўнізе
быў калодзеж, а над ім капліца.
Тут у дзень Святога Георгія і ў
дні святых Барыса і Глеба адбы-
валіся набажэнствы.

Каля вёскі Парэчка на Піншчы-
не сярод балота, непадалёк ад
дарогі, быў калодзеж, пакрыты
дахам, а побач устаноўлены
абраз Святога Мікалая. На абраз
людзі вешалі ручнікі. Насупраць,
на другім баку дарогі, на ўзвыш-
шы стаяла царква, а побач былі
могілкі з каменнымі крыжамі.
Царква стаяла і каля Сіняга кало-
дзежа ў вёсцы Кліны Слаўгарад-
скага раёна.

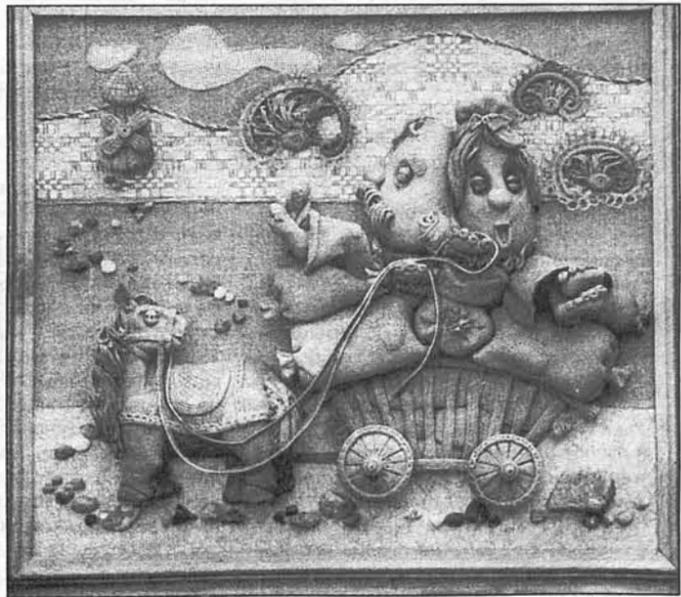
Надзвычай цікавыя культывы
калодзежы функцыянуюць і сёння ў
лесе каля вёскі Дарасіно Лю-
банскага раёна. Вакол калодзе-
жа паўкругам стаяць драўля-
ныя крыжы. На іх людзі веша-
юць ручнікі, фартушкі і стужкі.
Два разы на год суды адбыва-
юцца вялікія паломніцтвы — на
Прэпалавенне і на Макавея.

Людміла ДУЧЫЦ.

КАРЦІНЫ АЛЕЙ

ру мастацтва за мя-
ой.
НА ЗДЫМКАХ:
родны майстар са
лоніма Надзея СА-
ЕЙ; “Ірадзільшчы-
а”; “Па ваду”; “На
лын”.

Фота
надзея СЯМЁНАВА,
Аляксандра ТАЛОЧКІ.





Сёлета пленэр на Браслаўскіх азёрах сабраў студэнтаў з Польшчы, Іспаніі, Славеніі, Нідэрландаў, Расіі і Беларусі. Прэзентацыя іх работ стала своеасаблівай справаздачай Міжнароднай творчай акадэміі, арганізаванай форумам еўрапейскіх студэнтаў пры падтрымцы Еўрапейскага гуманітарнага ўніверсітэта, Міжнароднага гуманітарнага і Еўрапейскага культурнага фонду.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

ЛАТВІЯ

Добры дзень, "Голас Радзімы!" Пішуць табе з самай маладой суполкі Латвіі — "Мара", з Ліепай. Нам толькі чатыры месяцы, і аб'ядналася нас пакуль не вельмі многа — каля 40 чалавек, хаця ў нашым горадзе пражывае каля 4 тысяч беларусаў. Мабыць, яшчэ не паспелі за такі кароткі час знайсці адзін аднаго. Хаця, здаецца, ёсць і больш важкія прычыны: мы раз'яднаны, у горадзе, дзе беспрацоўе дасягае 16 працэнтаў, кожны заклапочаны пошукамі кавалка хлеба, праблемамі самавыжывання. Не да хлеба духоўнага... Хаця мы добра разумеем, што толькі моцныя духам могуць паспяхова рашаць і матэрыяльныя праблемы.

Дзякуючы пасольству Рэспублікі Беларусь у Латвіі, мы атрымалі некалькі нумароў газеты "Голас Радзімы". Вельмі ўзрадавала, што на Бацькаўшчыне ў нас ёсць свая газета, у якой многа карыснай і неабходнай інфармацыі — як па гісторыі нашай Радзімы, яе культурнай спадчыне, так і аб па-

дзеях, што адбываюцца сёння, жыцці беларусаў за мяжой. Нас вельмі цікавіць, як жывуць беларусы іншых краін, дзе ў дыяспар ужо ёсць багаты вопыт і традыцыі. Хацелі б наладзіць з імі сувязь.

Спадзяемся, што ў хуткім часе парадзем вас добрымі весткамі аб нашым жыцці-быцці. У сваю чаргу, будзем шчыра рады, калі пачнем атрымліваць хаця б адзін экзэмпляр "Голасу Радзімы".

Паведамляем свае каардынаты для іншых суполак:
Lierajas Ballknievu kopiena "Mara"
Kungu iela 2—9,
Lieraja, Latvija LV-3401.

З надзеяй на супрацоўніцтва "Мара".

МЕРКАВАННЕ

РАСІЯ

Паважаны "Голас Радзімы!" Дзеля "зваротнай сувязі" і дзеля яшчэ трох прычынаў пішу ліст:

1) Падзяка. Дзякуй за тое, што прысылаюцца ў Пе-

цярбург навіны з далёкай Радзімы.

2) Крытыка. Відавочная недакладнасць у ілюстрацыі на першай паласе нумара 36 (за 9 верасня). Паказана карта Заходняй Беларусі без Беластока — горада, у якім 3-езд народных дэпутатаў хадайнічаў у верасні 1939 года аб прыняцці Заходняй Беларусі ў склад БССР.

Удакладненні. Некалькі месцаў складна напісанага і вельмі патрэбнага (да юбілею слаўтага дзеяча) артыкула "Князь-пілігрым" (№№ 35—36 за 1999 год) паспрабую пракаменціраваць. Другі ад пачатку сказ: "Княжацкі род Радзівілаў вядомы з XII стагоддзя (Радзівілаўскі летапіс, дзедзены да 1206 года, з сярэдзіны XVIII стагоддзя знаходзіцца ў архіве Пецярбургскай акадэміі навук)".

1) Радзівілаўскі летапіс няк не сведчыць аб Радзівілах XII—XIII стагоддзяў. Ён увогуле іх ні разу не ўспамінае. Род у XII стагоддзі невядомы.

2) Рукапіс гэты зараз знаходзіцца ў бібліятэцы Акадэміі навук, а не ў архіве АН — гэта розныя ўстановы.

У трэцім ад пачатку сказе аўтар піша: "Радзівілы заўсёды займалі вышэйшыя дзяржаўныя і ваенныя пасады на Русі Літоўскай, потым у Рэчы Паспалітай, а з канца XVIII і ў пачатку XX стагоддзяў — у Расіі".

1) Дзяржава "Русь Літоўская" ніколі не існавала, таму Радзівілы не маглі займаць там ніякіх пасадаў;

2) вышэйшых дзяржаўных і ваенных пасадаў з канца XVIII і ў пачатку XX стагоддзяў у Расійскай імперыі Радзівілы не займалі.

3) Мікалай Радзівіл Чорны не з'яўляецца заснавальнікам нясвіжскай друкарні, але толькі брэсцкай; адзіны поўны арыгінал карты Макоўскага 1613 года захаваны не ў Вільні, як піша аўтар, а ва Упсале і г. д.

З павагай

Мікола НІКАЛАЕЎ,
бібліятэкар Расійскай
нацыянальнай бібліятэкі
ў Санкт-Пецярбургу.

ЗАМЕЖЖА

● **Эмануіл ЮФЕ,** прафесар, доктар гістарычных навук, акадэмік Міжнароднай акадэміі вывучэння нацыянальных меншасцей.

Сёння ў Англіі жыве больш за 400 000 яўрэяў. Сярод іх ёсць і ўраджэнцы Беларусі. Зразумела, колькасць беларускіх яўрэяў у гэтай краіне не ідзе ні ў якое параўнанне з ураджэнцамі Беларусі ў ЗША, Ізраілі, Канадзе і іншых краінах. Але ўсё ж сярод іх аказаліся выдатныя асобы.

нае мысленне Клуга, цудоўнае валоданне хіміяй і матэматыкай, што дазваляе яму быць крышталёграфам экстра-класа.

Мадэлі Арона Клуга і яго паплекнікаў дазволілі прыступіць да рашэння асноўнага пытання малекулярнай біялогіі шматклетачных арганізмаў: як працуе ДНК у храмасомах і што вызначае той факт, што ў кожнай клетцы сярод многіх соцень тысяч генаў спецыфічна працуе толькі частка з іх. Экспрэсія гэтых актыўных генаў вызначае своеасаблівасць

леграфу і тэлефонаў Шэнберг упершыню пабываў у Англіі. Тут яму прадставілася перспектыва заняцца навукай і вынаходніцтвам. У 1914 годзе Шэнберг з сям'ёй пераехаў у Вялікабрытанію, спадзеючыся сур'ёзна заняцца матэматыкай і плануючы пражыць у гэтай краіне некалькі год. У 34-гадовым узросце ён паступае ў Каралеўскі навуковы каледж.

Калі пачалася першая сусветная вайна, фінансавы стан Ісаака Шэнберга пагоршыўся. Ён вымушаны

МІНСК, ЗАХАРАВА, 28. ДОМ ДРУЖБЫ

3 ДЫНАСТЫІ АГІНСКІХ



АНДЖЕЙ ЗАЛУСКИЙ

ВРЕМЯ И МУЗЫКА
МИХАИЛА
КЛЕАФАСА
АГИНСКОГО

прамым патомкам М. К. Агінскага, дакладней кажучы, яго прапраўнукам. Зацікавіўшыся жыццём і музыкай свайго слаўтага продка, Анджэй Залускі (дарэчы, таксама прафесійнальны музыкант) звярнуўся да руплівага вывучэння архіўных дакументаў, мемуараў і дзённікаў Агінскага, наведваў Вільню, Смаргонь, Залессе.

Пасля таго як у 1997 годзе ў Вялікабрытаніі з'явілася кніга "Час і музыка Міхала Клеафаса Агінскага", мінскае выдавецтва "Чатыры чвэрці", добра вядомае сваёй значнай дзейнасцю ў справе адраджэння беларускай нацыянальнай культуры, пачало рыхтаваць яе пераклад. І вось 26 кастрычніка ў Беларускім таварыстве дружбы адбылася сустрэча з Анджэем Залускім і прэзентацыя яго кнігі на рускай мове. З упэўненасцю можна сказаць, што рэдакцыйны калектыў выдавецтва "Чатыры чвэрці": кіраўнік праекта Л. Анцух, навуковы кансультант А. Мальдзіс, перакладчык В. Плютаў, рэдактар А. Саламевіч, музычны рэдактар С. Немагай, мастак Э. Жакевіч — зрабілі сапраўдны падарунак для тых, хто цікавіцца жыццём і творчасцю М. К. Агінскага.

Застаецца дадаць, што прэзентацыя кнігі прайшла ў цудоўнай святочнай атмасферы. Гэты настрой стварыла музыка Агінскага, якая гучала ў выкананні знакамітых беларускіх дзеячаў мастацтва — В. Скорабагатава, І. Алоўнікава, Г. Каржанеўскай, І. Лучанка, выступленне смаргонскага дзіцячага ансамбля пад кіраўніцтвам С. Верамейчыка, дэманстрацыя твораў беларускага мастака У. Стэльпашона.

Нэлі ПРЫВАЛАВА.

На пытанне, хто такі Міхал Клеафас Агінскі, часцей за ўсё гучыць адказ: аўтар слаўтага паланеза "Развітанне з Радзімай". Сапраўды, гэтая мелодыя карыстаецца ў Беларусі такой вялікай папулярнасцю, што ледзь не стала нацыянальным гімнам. Аднак тым, што М. К. Агінскі — выдатны кампазітар XIX стагоддзя, часта і абмяжоўваюцца нашы веды аб гэтай шматграннай і таленавітай асобе, якая адыграла значную ролю ў дзяржаўным, палітычным і культурным жыцці Беларусі, Літвы, Польшчы і Расіі.

Міхал Клеафас Агінскі паходзіць з старадаўняга беларускага шляхецкага роду Глушонкаў. Частка яго жыцця прайшла ў маёнтку Залессе, што ля Смаргоні, тут жа, як мяркуюць даследчыкі, быў напісаны і паланез "Развітанне з Радзімай". Такім чынам, спадчына М. К. Агінскага з'яўляецца яркай старонкай беларускай культуры, таксама, як і культуры Польшчы і Літвы. У сувязі з гэтым мы рады адзначыць з'яўленне ў беларускіх кнігарнях кнігі Анджэя Залускага "Час і музыка Міхала Клеафаса Агінскага".

Цікава, што яе аўтар — брытанскі падданы, паляк па паходжанню — з'яўляецца

(Заканчэнне будзе).

БЕЛАРУСКІЯ ЯЎРЭІ Ў АНГЛІІ

Мала каму вядома, што невялічкі гарадок Зэльва Гродзенскай вобласці — радзіма выдатнага англійскага вучонага, лаўрэата Нобелеўскай прэміі па хіміі за 1982 год **Арона КЛУГА**. Ён нарадзіўся ў 1926 годзе ў сям'і гандляра жывёлай Лазара Клуга і Бэлы Клуг (Сіпінай). Калі



Арон КЛУГ.

хлопчыку было два гады, Клугі пераехалі ў Паўднёвую Афрыку, у горад Дурбан, куды сям'я яго маці эмігрыравала на пачатку XX стагоддзя.

З юнацкіх гадоў Арон Клуг жыве ў Вялікабрытаніі і з'яўляецца падданым гэтай краіны. Крышталёграф па адукацыі, ён пачаў сваю навуковую дзейнасць у каледжы Бірбек у Лондане. Тут разам з Разалінд Франклін займаўся даследаваннем віруса табачнай мозаікі (ВТМ) — класічным аб'ектам малекулярнай біялогіі і "біялагічнай" крышталёграфіі.

Неўзабаве Клуг пераязджае ў Кембрыдж, дзе выкладае ў слаўтым універсітэце і працуе ў структурным адзеле Лабараторыі малекулярнай біялогіі, якая атрымала потым сусветную вядомасць.

Многія англійскія і зарубежныя вучоныя, якіх можна лічыць яго калегамі, адзначаюць выдатнае фізіч-

кожнай клеткі і зладжаную працу ансамбля многіх мільярдаў клетак у арганізмах. На думку шэрагу вучоных, у адказе на гэтае пытанне бацьчыца і вырашэнне праблемы рака.

Нобелеўская прэмія прысуджана доктару Арону Клугу за работы ў галіне электроннай мікраскапіі, якія дазволілі зрабіць аналіз структуры важнейшых нуклеатэідных комплексаў.

Імя таленавітага англійскага фізіка і спецыяліста па малекулярнай біялогіі А. Клуга добра вядомае ў навуковым свеце многіх краін. Ён удастоены ганаровых ступеняў Калумбійскага, Чыкагскага, Страсбургскага і Стакгольмскага ўніверсітэтаў. Клуг узнагароджаны таксама прэміяй доктара Х. П. Хейкена Нідэрландскай каралеўскай акадэміі навук і мастацтваў і прэміяй Луізы Грос-Хорвіц Калумбійскага ўніверсітэта. Наш зямляк — член Лонданскага каралеўскага таварыства і ганаровы іншаземны член Амерыканскай акадэміі навук і мастацтваў.

Пераважнай большасці англічан вядомае імя выдатнага вучонага і вынаходніка, буйнога спецыяліста ў галіне тэлевізійнай тэхнікі **Ісаака ШЭНБЕРГА**. Ён нарадзіўся ў старажытным беларускім горадзе Пінску ў 1880 годзе. Пасля заканчэння ў 1904 годзе Кіеўскага політэхнічнага інстытута ён прыехаў у Пецярбург і на працягу дзесяці год (1905—1914) працаваў галоўным інжынерам Рускага таварыства бяздротавых тэлеграфу і тэлефонаў. Гэтае таварыства мела партнёрскае сувязі з англійскай фірмай Марконі.

У 1911 годзе па справах Рускага таварыства бяздротавых тэ-

буў пакінуць вучобу і зарабляць на жыццё. Спачатку Шэнберг працаваў начальнікам патэнтнага аддзела кампаніі Марконі, але неўзабаве яго запрашаюць узначаліць патэнтную службу фірмы "Каламбія Компані", якая спачатку стварала і выпускала апаратуру гуказапісу, а потым занялася распрацоўкай першых тэлевізійных сістэм.

У пачатку 1930-х гадоў Шэнберг зрабіў шэраг арыгінальных вынаходак у галіне тэлевізійнай тэхнікі: перадаючую трубку — эмітрон, спосаб кампенсацыі паразітных сігналаў перадаючых трубак. У 1936 годзе ўпершыню ў свеце ён распрацаваў і ўкараніў многарадковую (405 радкоў разлажэння) сістэму электроннага тэлебачання, якая функцыянавала ў Англіі да сярэдзіны 1980-х гадоў, дакладней, амаль паўвека. Разам са сваёй групай Ісаак Шэнберг распрацаваў новую перадаючую трубку — суперэмітрон, якая мела адчувальнасць у дзесяць разоў большую, чым яе папярэдніца. З дапамогай гэтай трубки ўпершыню ў Вялікабрытаніі была ажыццёўлена пазастудыйная перадача.

Новая тэлевізійная сістэма Шэнберга была буйным тэхнічным і тэхналагічным дасягненнем свайго часу. Заслугі вынаходцы атрымалі прызнанне не толькі ў Англіі, але і ў ЗША, Францыі, Італіі і іншых краінах. У 1954 годзе І. Шэнберг быў узнагароджаны вельмі прэстыжным медалём М. Фарадэя, яго навуковыя дасягненні былі адзначаны англійскай каралевай. Шэнберг атрымаў права звацца сэрам. Ён памёр у 1963-м годзе.



МІНСКІЯ ПЕЙЗАЖЫ

А Ў НАС, У МІХАЙЛАЎСКІМ...

Госці нашага горада, якія прыбываюць чыгуначным транспартам, без цяжкасцей могуць апынуцца... у Міхайлаўскім. Не, нічога агульнага з вялікім Пушкіным гэта месца не мае. Размова ідзе аб Міхайлаўскім скверы, размешчаным на перакрываванні чатырох дарог у цэнтры Мінска, недалёка ад вакзала. Назва невялікага зялёнага кутка, дзе з задавальненнем адпачываюць і госці, і мінчане, прыйшла з мінулага стагоддзя. Аднак у сучасны лексіён яна вярнулася нядаўна: сквер нечакана стаў папулярным, калі прыцягнуў увагу гараджан неардынарнае скульптур, падараных гораду сталічнай мэрыяй.

Арыгінальнасць паркавых збудаванняў, безумоўна, справа спрэчная. У буклетах і даведніках замежных краін можна ўбачыць многае. Не будзем прыцягваць сусветную практыку, а проста пагодзімся, што для Мінска — гэта з'ява новая. Помнікі і скульптурныя ўпрыгажэнні ў многім вызначаюць архітэктурнае аблічча горада. Па тым, наколькі яны арганічныя і да месца, запамінальныя, як увальюцца ў агульны пейзаж, якой сэнсавай аўрай надзелены аўтарам, у рэшце рэшт будуюць меркаваць аб нас саміх. У Мінску нямаю месцаў, дзе намаганні архітэктараў, скульптараў, дызайнераў, мясцовых адміністратараў створаны непаўторны каларыт горада.

Першай у Міхайлаўскім скверы з'явілася "Дама на лаўцы". Аўтар — скульптар В. Жбанаў. Адначасова пшчотная і ганарыстая, яна ўвасабляе жаночы вобраз, што злучыў мінулае і будучыню; змяшэнне эпох і стыляў. Натуральная вытанчанасць і ірэальныя прапорцыі робяць яе недаступнай. Але нягледзячы на бронзавую халоднасць, яна застаецца спакойнай і добразначливай, назірае за навакольнай прыродай, не дзівіцца ўва-

ваюцца нямногія: гэта прыцягвае да сябе ўвагу. Вядома, крыўдзіць, калі маўклівая Дама вымушана цярапец суседства нецвярозых гасцей. На фоне яе вытанчанага вобраза тыя выглядаюць недарэчна, хаця гэтага не разумюць. Тут ёсць выхавачы момант,



бо яны выглядаюць прымітыўна і смешна".

Кампліменты і крытыка важныя аднолькава. Галоўнае, што праходзіць не застаўся абыякавым. Яшчэ адна скульптура з'явілася праз год і зрабіла яшчэ большы фурор. Па другі бок дэкаратыўнай агароджы сквера, непадалёку ад тралейбуснага прыпынку, што прадугледжвала суседства суму-

з'яўленне ў Міхайлаўскім скверы дзвюх фігур нарадзіла мноства розных меркаванняў, што натуральна і, верагодна, уваходзіла ў планы аўтара. Выклікаць цікавасць, крыху адцягнуць людзей ад няпростых жыццёвых праблем, прымусіць задумацца аб узвышаным. Нехта не разумее задуму, скардзіцца на разбазарванне матэрыяльных сродкаў і ўступае ў спрэчку з апанентамі, што само па сабе азначае прыбаўленне ў палку знаўцаў мастацтва. Такім чынам, абмеркаванне ператвараецца ў дыскусію, і людзі раптам успамінаюць, што ёсць на зямлі каштоўнасці духоўныя.

Але такія спрэчкі маглі адбывацца і адбываліся толькі пры ўмове па-сапраўдному таленавітага творчага выканання задуманага твора, што нясе ў сабе ўсе элементы часу. Беларускія мастакі, скульптары, дызайнеры маюць багаты патэнцыял ва ўвасабленні задум не толькі дэкаратыўнага афармлення гарадскіх зон адпачынку, але і скульптурных твораў іншых узроўняў. Сведчаннем гэтаму з'яўляюцца шматлікія спецыялізаваныя выставы, творчыя справаздачы майстроў каменя і бронзы, пленэры, правядзенне якіх у рэспубліцы стала традыцыйным.

Нельга сказаць, што ўвагі з боку творчых саюзаў, міністэрстваў, мясцовай адміністрацыі недастаткова. Аднак многае з таго, што прайшло апрацаваць у спецыялістаў і гледачоў, знайшло адабрэнне, застаецца пакуль у эскізах і праектах.

Вопытныя майстры, якія маюць высокую кваліфікацыю, рэалізуюцца ў бытавых заказах і запатрабаваны хутчэй за мяккой, дзе за невялікія ганарары праяўляюць чуды вынаходлівасці і ўмення.

Многія з тых, хто гатовы служыць любімай справе, не разлічваючы на шчодрое ўзнагароджанне, бяруцца за афармленне тэрыторый дзіцячых садоў і двароў, што, дарэчы, не менш важна, чым цэнтральныя паркі, а ў сэнсе выхавачага ўплыву асяроддзя жыцця, можа быць і больш.

Дзве скульптуры Міхайлаўскага сквера, не звязаныя адна з адной агульнай ідэяй, усё ж выконваюць місію звароту і закліку да лепшых пачуццяў чалавека. Спыніся, праходзі, звярні ўвагу на бліжняга. Прыгледзься да яго і зразумей. Няхай успрыняцьце вобраза прайдзе свой індывідуальны шлях — ад неразумнення да захвалення, няхай гэты вобраз будзе нетрадыцыйным, нязвыклым, тым багацейшы асацыяцыі, тым больш выразна ўспрыме ўбачанае памяць. Пачуцьце прымусіць задумацца...

Перакрыванне чатырох дарог у цэнтры сталіцы стала славурым, набыло сваю значнасць. Цяпер гэты куток Мінска — адна з прыкмет сучаснага беларускага мастацтва. Пачатак пакладзены. Магчыма, неўзабаве сквер папоўніцца яшчэ адным "падарункам" для завяршэння кампазіцыі гэтага месца адпачынку мінчан.

Спадзяемся, што ў нас, у Міхайлаўскім, будзе усё ў парадку.

Алена КОНАНОВА.
Фота Віктара СТАВЕРА і аўтара.

З НОВЫХ ВЕРШАЎ

Ганна КАШУБА нарадзілася ў 1953 годзе ў Капыльскім раёне на Міншчыне.

Скончыла Мінскае паліграфічнае вучылішча і факультэт журналістыкі Белдзяржуніверсітэта.

Працавала ў газетах, загадвала аддзелам рэстаўрацыі Нацыянальнай бібліятэкі, стварыла і ўзначальвала дзіцячы цэнтр беларускай культуры ў сталічным мікрараёне Шабаны. Зараз — рэдактар Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі Рэспублікі Беларусь.

Першы верш Ганны Кашубы быў апублікаваны ў 1972 годзе.

Цяпер аўтарка працуе над кнігай, у якую ўвойдуць вершы, песні (музыку піша сама), апавяданні, дзённіковыя запісы.



Ганна КАШУБА

У Бога прашу: "О, вышэйшая сіла!
Дай часу —
табе я яшчэ
паслужу".

А Бог-уладар —
ён любоўю адорвае шчодрай.
Я ў думках маю:
"Не зацьмі толькі зрок!"
І веру ў наступны
упэўнены крок,
Душу атуляю
надзеі блакітнаю коўдрай.

Я збоку гляджу
на гады ураджая.
Яны, як зярняты,
налітыя сокам зямлі.
Я з сэрца дастану
атрутную кулю адчаю —
Прад Богам адным
справядачу трымаю,
Падзяку нясу,
што любоўю на усіх
падзяліў.

БОЛЬ ЧАРНОБЫЛЯ

Трывожыцца сэрца,
хваляецца сэрца
За клікат бусліны,
за звон ручайка.
І мне ад пакутаў
нікуды не дзецца,
Пакуль у пакутах
і пес, і рака.

Смуткуюць дубравы,
і плача сасонкі,
І стынуць палеткі,
і хаты маўчаць...
Я ўпасці прад імі
хачу у паклоне
І сэрца сваё
назаўжды ім аддаць.

Смяротная хмара
павісла надоўга,
Над краем рамонаў,
ільну, васілкоў.
О як жа хачу я
і мала, і многа —
Над вымерлым краем
пачуць журавоў.

Не вычарпаць гора,
здаецца, людскога,
Цярпенне нацягнута,
быццам струна.
Сваё я жыццё
аддала б за малаго,
Якога прымае сягоння
труна...

Нікуды ад болю
ужо нам не дзецца.
Мой край беларускі —
трывалы душой...
О як жа трывожна
хваляецца сэрца.
У неплюдзяў толькі
пануе спакой.

Заслужанай артыстцы
Рэспублікі Беларусь
ЛАРЫСЕ МАКСІМАВАЙ

Душы так цесна у грудзях —
Яна імкне у паднябессе,
Туды, дзе ззяе Млечны шлях,
Адкуль туман свой шоўк павесіў.

Насустрэч ёй увесь Сусвет —
Душа усё-ткі чараўніца.
А, можа, ў тым і ёсць сакрэт,
Каб даць асмягламу напіцца.

Каб узлятаць над шэрым днём
На гуках музыкі, бы ў дваццаць.
І каб не тлець — палаць агнём
І ў маладосці заставацца.

Калі словы свае — камяні —
Вы нацліце ў сэрца маё, —
Я злаўлю іх рукамі
І не кіну ў адказ.
Я занясю іх далёка-далёка,
Каб не бачылі вочы людскія.



зе да сябе і кампліментам, што гукаць навокал. Вось некаторыя з іх.

Аляксандр (студэнт): "Папершае, гэтая скульптура выклікае ў мяне адчуванне свята. Яе поза, пастава, нязвыкласць будзьяць фантазію. Па-другое, з густам апрапанута жанчына, да таго ж у шыкоўным капялюшыку, прымушае "падцягнуцца", паглядзець на сябе збоку. Дзякуй ёй і аўтару".

Святлана Мікалаеўна (служачка): "Прыходжу сюды адпачыць. Сяджу на суседняй лаўцы, назіраю, як неаднолькава ўспрымаюць кампазіцыю людзі. Адным падабаецца, гэта відаць па ўсмешцы. Іншыя крытыкуюць: маўляў, не бывае такіх жанчын ды яшчэ ў капелюшы! Пасядзець побач адваж-

ючага натоўпу, на крышцы люка стаіць бронзавы чалавек з хітрай усмешкай (аўтарства таго ж скульптара). Яго выгляд, поза выдаюць жыццьялюба, гаваруна, дабрака. У жэсце чалавека, які просіць закурыць, угадаецца прыкмета і напамін аб мінулым, калі цыгарэта магла стаць прычынай для размовы, а яе кошт не вызначаўся. Адзінокая фігура выглядае безабаронна, нібыта ў спыненым кадры кінафільма, які адлюстравваў імгненне збынтэжанасці чалавека, а гэтая збынтэжанасць аказалася вечнасцю. Няспынны паток праходжых абцяжарвае "зносны". Іншы раз, праўда, знаходзяцца жадаючыя сфатаграфавання побач ці пакурыць разам...

пабывалі на тэрыторыях адсялення пасля чарнобыльскай трагедыі, пазнаёміліся з жыццём самацэлаў.
НА ЗДЫМКУ: фермер з Магілёўскай вобласці Валерыі ШАГУН і прадстаўніца горада-пабраціма Гомеля — Абердзіна Алена ІВОН (Шатландыя) ля дома жыхаркі-самасэла вёскі Барталамееўка Веткаўскага раёна Алены МУЗЫЧЭНКІ.



БелТА

МІЖНАРОДНЫЯ СТАСУНКІ

У Гомелі прайшла II Міжнародная канферэнцыя "Праз парадненне гарадоў — да ўстойлівага сацыяльнага і экалагічнага развіцця". Дэлегатамі канферэнцыі былі прадстаўнікі Беларусі, Германіі, Вялікабрытаніі, Ізраіля, Італіі, Латвіі і Расіі. Яны абмеркавалі праблемы наркаманіі і СНІДу, экалагічныя якасці пітной вады і іншыя. Удзельнікі канферэнцыі

Удзельнікі канферэнцыі

«ГІСТОРЫЯ КАХАННЯ»

На працягу паўтара года ў эфір Беларускага тэлебачання выходзіла перадача, якую з задавальненнем глядзелі многія. Называлася яна «Гісторыя кахання», а аўтарам і вядучай была журналіст Вольга ЧАКУЛАЕВА. Нам падалася прывабнай ідэя перанесці некаторыя яе сюжэты на старонкі газеты, каб з іх героямі маглі пазнаёміцца і нашы чытачы.

Але спачатку некалькі слоў пра Вольгу Чакулаеву. Яна скончыла факультэт журналістыкі Белдзяржуніверсітэта і вышэйшыя рэжысёрскія курсы ў Маскве. Увогуле Вольга працавала ў эфіры Беларускага тэлебачання каля 16 год. Прымала ўдзел у стварэнні папулярных праграм для моладзі «Крок» і «Карамболь», была вядучай праграм «Зала-

тая дзесятка. Рэспубліканскі конкурс маладых палітыкаў» і «Добрай раніцы, Беларусь». А потым з'явіўся яе аўтарскі праект «Гісторыя кахання».

Зараз Вольга гадуе маленькага сына Сцяпу. Творчай фантазіі ёй не займаць, і планаў на будучыню шмат. Але галоўнае ў жыцці шчаслівай маці — гэта яе дзіця і сям'я. Вольга стварае сваю «гісторыю кахання».

Сёння ў рубрыцы «Гісторыя кахання» мы разам з Вольгай Чакулаевай раскажам пра сям'ю чалавека, імя якога даўно і добра вядомае. Наўрад ці знойдзеца хто-небудзь на Беларусі, каб не чуў яго песень. Ведаюць іх і далёка за межамі нашай краіны. Гэта народны артыст Беларусі кампазітар Эдуард Ханок і яго жонка Яўлаля Іванаўна.

ХАНОК ЯЎЛАЛЯ І ЭДУАРД

Першы раз яны сустрэліся ў гасцях, куды прыйшла Яўлаля з бацькамі. Ёй было 16 год, яму — 20. Эдуард іграў на акардэоне, і яму ніяк не ўдавалася ўраціць дзяўчыну, якая спадабалася. Яна ганарылася, што паступіла ў музычнае вучылішча, і не заўважала хлопца. Нарэшце Эдуард сеў за раяль, і толькі пасля гэтага Яўлаля звярнула на яго ўвагу.

Эдуард Сямёнавіч прызнаецца, што ён не вельмі «джэнтльменскі чалавек» і Яўлалі неаднойчы даводзілася звяртаць яго ўвагу на гэта. Напрыклад, закаханы мог купіць сваёй дзяўчыне цукерка і практычна ўсе іх з'есці, пакуль глядзелі фільм у кіназатры. Восць так ён заляцаўся да яе. Але сустракаліся яны нядоўга, таму што Эдуард Сямёнавіч паехаў вучыцца ў Мінск, а калі прыехаў да Яўлалі ў Брэст на канікулы, дык яны адразу ж пасварыліся. Па словах Яўлалі Іванаўны, па той прычыне, што яна была не так выхавана, як яму хацелася б. На думку ж Эдуарда Сямёнавіча, яна не падыходзіла яму па ўзросту і была старамодна ў тым плане, што не жадала з ім цалавацца.

Пэўны час Эдуард не прыязджаў на канікулы, і толькі праз два гады, акурат пад Новы год, ён прыйшоў да яе ў вучылішча. Калі яны ўбачылі адзін аднаго, то зразумелі, што лёсу пярэчыць нельга.

Расказвае Эдуард Сямёнавіч: «Спачатку мы існавалі як бы і разам, і паасобку, гэта яна ўжо потым «мяне зляпіла з таго, што было». Тады ж, у 1962 годзе, мы ажаніліся, а праз два месяцы я паступіў у Мас-

коўскую кансерваторыю. Так захапіўся вучобай, што нават і пра жонку забыўся. Першыя гады мы жылі практычна асобна, яна ў Брэсце, я ў Маскве».

Яўлаля Іванаўна працавала ў клубе чыгуначнікаў, а праз некаторы час пераехала да сястры на Украіну, у горад Крывы Рог, і ўладкавалася на работу ў музычную школу (на чатыры доўгія гады).

Такое існаванне нарэшце «дабіла» Эдуарда Сямёнавіча, і ён вырашыў перабрацца да жонкі ў Крывы Рог. Пачаў працаваць на музычна-педагагічным факультэце мясцовага педінстытута. Але адносіны ў іх не складаліся. Дзіцяці было тады troхі больш года, і эмацыянальны музыкант сумаваў дома, дзе ў 9 гадзін вечара ўсё сціхала, а ён жа лічыў, што толькі пасля 9 пачынаецца жыццё. Скончылася тым, што Эдуард завёў раман. Ён сказаў жонцы, што яна занадта добрая для яго, занадта спакойная, а вось тая дзяўчына вясёлая, жвавая і проста створана для яго. Пасля такога прызнання Яўлалі Іванаўне стала шкада мужа, яна падумала, што мабыць і сапраўды не пара яму, і... дапамагла сабраць чамадан. Яны развіталіся. «Я разумеў, — расказвае Эдуард Сямёнавіч, — што нікуды ад яе ўсё роўна не дзенуся. Мне здаецца, такім жанчынам, як мая жонка, мудрасць дадзена ад Бога. Яны проста робяць усё неяк інтуітыўна. Я ў гэтым упэўнены, таму што з таго часу пачаўся мой шлях «наверх»».

Хутка яны зноў сышліся, каб больш ніколі не расставацца.



Сапраўды, усё ў нашым жыцці прадвызначана, і немагчыма гэтаму супраціўляцца. Нездарма гаворыцца, што паслухмяных лёс вядзе, а не паслухмяных — цягне.

Смешная гісторыя з сямейнага жыцця, расказаная Эдуардам Сямёнавічам: «У мяне была дрэнная звычка — я вельмі моцна раўнаваў Яўлалю і з-за гэтага часта падымаў шум. Але далей за шум ніколі не ішло, тым больш, што з жонкай асабліва не паспрачаешся. Аднойчы, калі я прыйшоў позна, гадзіны ў чатыры раніцы, яна мяне адхвастала анучай, якой да таго мыла падлогу. І вы ведаеце, пайшло на карысць. Наступным днём я склаў песню «Разговоры стихнут скоро, а любовь останется». А гэты эпізод на ўсё жыццё запомніў».

Яўлаля Іванаўна з тых рэдкіх жанчын, якія адразу, з першага погляду, бяруць цябе ў палон — у палон вачэй, ганарлівай постаці, умення трымаць сябе, у палон яркавай індывідуальнасці.

Эдуард Сямёнавіч: «Чым больш разумееш жыццё, тым больш пераконваешся, што ты нікому не патрэбны, акрамя сваёй сям'і. Жонка мацнейшая за мяне, таму ўсім, што зрабіў, я фактычна абавязаны ёй. Калі б яна так не разумела мяне, я б проста даўно разваліўся, я ў гэ-

тым упэўнены на 1 000 працэнтаў. У яе нейкая жалезная логіка, якой мне абсалютна не хапае. Таму ў нас і атрымліваецца, смела можна сказаць, ідэальнае жыццё. Яна ведае мае слабасці, самая вялікая з якіх — гаварлівасць».

Яўлаля Іванаўна: «Справа ў тым, што Эдуард Сямёнавіч думае толькі ўспых. Ён павінен размаўляць з чалавекам, які на яго глядзіць, таму, калі я нават захачу недзе схавацца ці адхіліцца, — ён мяне паўсюль дастане». Але Яўлаля Іванаўна проста навучылася не слухаць тое, што ёй не патрэбна. Яна вельмі шчаслівая, што жыве з каханым душой і душой. «Я лічу, што я ў сваім жыцці зрабіла шмат: нарадзіла траіх дзяцей і ўсю сябе прысвяціла ім і мужу. Дзеці ўжо выраслі і паступова адыходзяць ад нас. Але нам так хораша і весела

ДЗІЦЯЧАЯ ЧЫТАНКА

ЛІСТАПАД

- Лістапад — вераснёўскі ўнук, кастрычнікаў сын, зіме баццохна родны.
- У лістападзе гола ў садзе.
- Лістапад зіме сцэжку пракладае.
- Лістапад на рабой кабыле ездзіць: то снег, то слата.

ЛІЧЫЛКІ

Ішоў баран
Па крутых гарах,
Вырваў траўку,
Палажыў на лаўку.
Хто яе возьмець,
Той вон пойдзець.

ЗАГАДКІ

- Зранку ходзіць на чатырох нагах, удзень — на дзвюх, а ўвечары — на трох.
(аподеул вичнеод л жавелер)
- Ішоў даўгавяз — у сырую зямлю ўвяз.
(жтжжжт)
- Ляжыць мужычок у зала-тым каптане, падпяразан, ды не поясам, сам устаць не можа, а людзі падымаюць.
(ионс)
- У вадзе родзіцца, а вады баіцца.
(члос)
- Што без вады плавае?
(ежжжжжж)

СКОРАГАВОРКІ

- Смешкі кошцы, слёзкі мышцы.
- І Піліп да ліпы прыліп. Да ліпы прыліп і Піліп.
- Руды Рыгор гроб грыбы граблямі.
- Санлівага не дабудзішся, лянлівага не дашлешся.

Падрыхтавала
Нэлі ПРЫВАЛАВА.

РУЧНЫ ПЕВЕНЬ

— Пеця, сюды! — камандуе гаспадар. Ганарлівы прыгажун пакідае сваіх чубатак і паволі, відаць, каб не траціць годнасці, накіроўваецца да яго. Мікалай працягвае руку, і певень звыкла, нібы на плот, узлятае на яе. На фотааб'ектыў і фатографу глядзіць, праўда, насцярожана, але побач з гаспадаром адчувае сябе ўпэўнена. На каго ж тады і абAPERціся?

Задаволены і Мікалай ШАКОВІЧ, шафёр Крычаўскай вузлавой чыгуначнай бальніцы: такі ж давер заслужыць трэба!

Падрыхтавала да друку
Лавінья АРЭШКА.

ПАЛЕСКІЯ АБРАЗКІ МІКОЛЫ КАПЫЛОВІЧА

КУРЫНАЯ ЖОРСТКАСЦЬ

Ахоўваючы на калгасным таку пшаніцу, мой сусед дубцом сцебануў адну самую нахабную курыцу, якую цяжка было адагнаць ад зерня. На яе грэбені выступіла кроў. А праз хвіліну параненую курыцу акружыла, апанавала цэлая зграя курэй разам з пёўнем. Усе яны ў адзін момант забыліся пра пшаніцу. Абганяючы адна адну, загіпнатызаваныя нейкім сваім даўнім і драпежным інстынктам, пусціліся даганяць няшчасную сяброўку, каб дзеўбануць яе акурат у тое месца, з якога паказалася кроў. Бедная курыца ўцякала як магла. Лапатала

крыламі, у адцаі віляла між платоў, зашывалася пад ганак, каб там аддзецца, пакуль спыніцца кроў. Але куды б яна ні бегла, курыная зграя не адставала ад яе, даганяла і дзяўбла курыцу з усіх бакоў. Ужо не толькі галава, але і шыя ахвяры зацілася крывёю. Не паможаш — задзяўбуць да смерці.

Я глядзеў на гэтую пагоню і не верыў сваім вачам. Курыная жорсткасць скапанула мяне: нават пасля таго, як бітую і пакалечаную курыцу злавлі і, каб выратаваць, пасадзілі пад рэштата, тыя, разам з якімі

яна толькі што рабіла вясёлыя набегі на калгасную пшаніцу, яшчэ доўга не маглі супакоіцца, астыць, круціліся вакол рэштата, помсліва кудахталі ад лютай злосці.

Праз нейкі час рана на галаве загіплася, і курыцу выпусцілі на двор — ніхто з ганіцелюк не звярнуў на сваю ахвяру ўвагі. Злосць, жорсткасць улегліся. Куры былі спакойныя. З таго даўняга дня я зразумеў, што такое «курыная слепата», «курыныя мазгі», «курыны круггляд».

Гэта заўсёды прыгадваецца, калі бачыш, як у людзей прачынаецца гэты самы курыны інстынкт: усёй зграяй даканаць слабага — задзяўбі.



Фота Валерыя БЫСАВА.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь; Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі; Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства «Радзіма»).

РЭДАКЦЫЯ:

Адказны сакратар
Галіна УЛІЦЕНАК.
Рэдактар аддзела —
член рэдкалегіі
Яўген ЛЕЦКА.

Рэдактар аддзела
Алена СПАСЮК.
Аглядальнікі
Юрась ЛЯШКЕВІЧ,
Леанід МАРАКОЎ.

Спецыяльныя карэспандэнты
Нэлі ПРЫВАЛАВА,
Віктар СТАВЕР.
Стыльрэдактар
Ірына КАЗЛОВА.
Тэхнічны рэдактар
Данута РАКАВЕЦ.

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.
Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 1 625 экз.
Зак. 2139.
Падпісана да друку 8.11.1999 г. у 12.00.

Газета набрана, звярстана і аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку». (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).

НАШ АДРАС: 220005, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: (+375-17) 213-31-97, 213-32-80, 284-76-56, 213-37-82.